

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret med tilladelse fra forfatterens efterladte. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

HANS HENRIK JACOBSEN

Odense
Handelsstandsforening
1862-1987

Odense
Handelsstandsforening
1862-1987

HANS HENRIK JACOBSEN

Odense
Handelsstandsforening
1862-1987

*Udgivet i anledning af Odense Handelsstandsforenings
125-års jubilæum den 4. februar 1987.*

ODENSE 1987

Bogen er fremstillet i 1200 eksemplarer.
Sats og tryk: OAB-Tryk a/s, Odense.
Omslag: Ulla Poulsen, Odense.
Reproduktion: Thor Grafik, Odense.
Papir: Uno-matt, Dalum Papirfabrik.
Indbinding: Axforts Bogbinderi, Odense.

Ældre billeder er udlånt af
Odense Bys Museer.
Øvrige fotos ved Børge Nommensen,
Lone Mengel (si 74) og
Gert Mørk (si. 64).

*Illustrationen på omslagets forside:
Albani Torv, efter akvarel af Aug. Behrends, ca. 1850.
Til venstre ses bygningen, som siden 1927 har været
domicil for Odense Handelsstandsforening.
På omslagets bagside: samme motiv 1986.*

Forord

Fundamentet for al fremtid er fortid, og fortid har noget med tradition at gøre. Odense Handelsstandsforening har tradition, og nu er den nået til en ny milepæl – 125 år.

Bestyrelsen har fundet det rimeligt at nedfælde de forgangne års traditioner og historie i et jubilæumsskrift. Et skrift, som vi umiddelbart mener indeholder alt væsentligt, men som ikke nødvendigvis behøver at blive læst på én gang.

Og så er det fremtiden, det gælder. Den går bestyrelsen fortrøstningsfuldt i møde, blandt andet fordi vi har et velindarbejdet instrument, som fungerer.

I denne forbindelse glæder det os meget, at lektor Hans Henrik Jacobsen har villet hjælpe os med udarbejdelsen af dette skrift.

Vi håber, at medlemmerne også vil synes om det.

Bestyrelsen

Indhold

Odense Handelsstandsforening 1862-1962	9
Odense Handelsstandsforening 1962-1987:	
100-års jubilæum.....	34
Større mødeaktivitet	36
Større tilgang af medlemmer	41
Huset på Albani Torv	44
Provinshandelskammeret.....	49
Sekretariat og portner.....	51
Bestyrelsen	52
Udvalg og legater	58
Tietgenskolen.....	61
Udviklingen i byen	65
Samarbejde med lokale myndigheder.....	71
Kongreshus og udstillingscenter.....	73
Havn, motorvej og Storebæltsbro.....	76
Den politiske udvikling	80
Status ved 125-års jubilæet.....	83
Tillæg:	
Bestyrelse, formænd, næstformænd, kasserere, sekretærer og revisorer 1962-87	86

1862-1962

Oprettelse af Odense Handelsstandsforening – eller Odense Handelsforening, som den oprindelig hed – skal ses på baggrund af Næringsloven af 29. december 1857, der skulle få vidtrækkende betydning for købstædernes næringsliv.

Hidtil havde håndværkere og handlende været organiseret i laug, der så det som deres væsentlige opgave at beskytte deres medlemmer mod unødigt konkurrence. Det var således ikke muligt at etablere sig som mester eller åbne egen forretning uden at være medlem af laug, der ved at sætte grænser for antallet af medlemmer søgte at sikre alle arbejder.

Fra Odense er bevaret arkivalier fra ca. 25 laug, hvoraf størsteparten går tilbage til 1600-tallet. Et af dem var Kræmmerlauget, der oprettedes i 1724. At købmændene før den tid har haft visse privilegier, er der ingen tvivl om.

De liberale ideer i forbindelse med den voksende industrialisering i midten af 1800-tallet harmoniserede ikke med laugsvæsenet, og efterhånden stod det klart, at laugenes dage var talte. Da Næringsloven trådte i kraft den 1. januar 1862, havde de udspillet deres rolle, og kræmmernes laugsbog er ført indtil dette tidspunkt. Den sidste ordinære laugsforsamling i Købmandslauget, som Kræmmerlauget med årene var omdøbt til, fandt sted den 12. december 1861 under forsæde af oldermænd, købmand C. Fich, og derudover holdtes der to møder den 20. januar og den 20. februar 1862, hvor man vedtog at lade laugets formue overgå til en understøttelsesfond. Størsteparten af dem, der har underskrevet disse forhandlinger, var naturligt at finde blandt den nye forenings stiftere.

Også efter at Næringsloven var trådt i kraft, havde de handlende brug for en organisation, der kunne varetage deres interesser, og der gik da heller ikke mange dage, før der blev taget initiativ dertil. En kreds af det gamle laugs medlemmer udsendte den 20. januar en indbydelse til byens handlende med henblik på drøftelse af en sådan organisation. I dagene, der fulgte, tilkendegav 98

Fisketorvet ca. 1860. I baggrunden byens førende hotel, Larsens Hotel (senere Brockmanns Hotel), og det var her, Odense Handelsforening stiftedes ved et møde den 4. februar 1862.

af byens handlende deres interesse, og ca. halvdelen deltog i det møde, der var indkaldt til den 4. februar på Larsens Hotel (det senere Brockmann).

Grosserer M. Prøvensen ledede mødet, og han lod konsul J. Crone motivere indbydelsen og oplæse navnene på dem, der havde støttet initiativet, hvorefter foreningen konstituerede sig under navnet *Odense Handelsforening*. Det blev fra starten understreget, at medlemskab ikke kun var forbeholdt købmænd; også mæglere, skibsredere, skibsførere, fabrikanter, grosserere, apotekere o.a. skulle kunne optages i foreningen.

Der blev på mødet nedsat en komité på 6 medlemmer, der fik til opgave at udarbejde udkast til love, og det blev på et møde den 24. februar forelagt af bankdirektør Lorenz Bierfreund, der var ordfører for komitéen. Det fremgik af lovene, der blev vedtaget, at bestyrelsen skulle bestå af 11 medlemmer, hvoraf de 6 skulle vælges af respektive branchegrupper, mens de resterende 5 skulle vælges af generalforsamlingen.

Resultatet af gruppevalgene forelå den 6. marts, hvorefter der holdtes generalforsamling. Den første bestyrelse kom til at bestå af følgende:

Korn-, produkt- og trælasthandlere:	købmand F.A. Schnakenburg
Kolonial- og vinhandlere:	købmand E. Brandt
Manufakturhandlere:	købmand L.B. Jürgensen
Isenkræmmere:	urtekræmmer J.C. Petersen
Skibsredere:	skibsreder H.T. Helweg
Fabrikanter:	fabrikant A. Boesen
Valgt på generalforsamlingen:	bankdirektør Lorenz Bierfreund grosserer M. Prøvensen manufakturhandler F. Christophersen mægler J.W. Maar købmand W.R. Maegaard

Bestyrelsen konstituerede sig med Lorenz Bierfreund som formand, A. Boesen som viceformand, J.C. Petersen som kasserer og F. Christophersen som sekretær, hvorefter Odense Handelsforening kunne påbegynde sin virksomhed.

De nævnte var alle fremtrædende erhvervsfolk, og på baggrund af deres erfaringer inden for de forskellige brancher udvirkede de, at foreningen kom til verden med manér. Man havde fra starten den klare målsætning, at det gjaldt erhvervsinteresser i en efter datidens forhold stor provinsby.

At man ikke forholdt sig afventende, viser den kendsgerning, at foreningen trådte aktivt i funktion få uger efter, at der var fremsat forslag om en organisation som afløser af Købmandslauget, samt at der det første år afholdtes 17 bestyrelsesmøder og 7 medlemsmøder. Ved udgangen af det første år talte foreningen 128 medlemmer, deraf de 98, der havde tilsluttet sig fra starten.

Medlemmerne repræsenterede et bredt udsnit af det odenseanske erhvervsliv, spændende fra grossererere og fabrikanter til mindre købmænd. Om 68 er anført, at de handlede med korn, kolonial og grovvarer. De var købmænd i gammeldags forstand og havde gårde i byens gamle hovedgader med varelagre, der

spændte meget vidt. En væsentlig del af kunderne var omegnens landbrugere, og de havde deres faste købmand, hvor de parkerede vogne og opstaldede heste, når de kom til byen. Købmanden aftog korn og andre landbrugsprodukter, og til gengæld leverede han alt, hvad der var brug for i hverdagen: kolonialvarer, porcelæn, klædevarer, tømmer etc., hvoraf købmanden havde et stort sortiment. Med tiden havde en del købmænd dog specialiseret sig, og blandt foreningens første medlemmer var der udover de 68, der betegnede sig som købmænd, 14 manufakturhandlere og 5 isenkræmmere. Derudover talte foreningen bl.a. 4 vinhandlere og 3 porcelænshandlere, 10 fabrikanter og 4 grosserere, 2 skibsredere og 2 gæstgivere.

En række af foreningens stiftere var fremtrædende repræsentanter for det odenseanske erhvervsliv:

Lorenz Bierfreund (1817-91) var født i København, men havde tilbragt sin barndom og ungdom i Holbæk og Nyborg, hvor faderen var borgmester. Han etablerede sig som købmand i Nyborg, men gik fallit efter to års forløb, hvorpå han rejste til Odense og startede en ny forretning. 1846 stod han bag oprettelsen af Fyens Disconto Kasse, hvis dygtige leder han var indtil sin død i 1891. – 1856 anlagde han et bomuldsvæveri i Vindegade, der efter et års forløb havde ikke mindre end 60 vævestole i brug. 1861-72 var han medlem af Borgerrepræsentation og byråd, og som ordfører for flertallet fik han afgørende indflydelse på de administrative forhold i forbindelse med overgang til byråd i 1868. Året efter, at han var indtrådt i Borgerrepræsentationen, valgtes han til formand for Handelsforeningen, og han var medvirkende til, at den fra starten fik etableret et godt samarbejde med de kommunale myndigheder.

Blandt de øvrige, hvis navne gang på gang dukker op i foreningens første annaler, er *F.A. Schnakenburg*, der sammen med broderen drev en korn- og kolonialhandel i Vestergade, *M. Prøvensen*, der handlede med kolonial- og grovvarer og senere blev direktør for Københavns Handelsbanks filial, *W.R. Mægaard*, der drev kolonial-, produkt- og korn- og foderstofforretning i Frederiksgade, *A. Boesen*, der havde en manufakturhandel i Overgade og yderligere etablerede en tobaksfabrik, *L.B. Jürgensen*, der i Vestergade havde byens fornemste manufakturhandel, samt *H.T. Helweg*, der var skibsreder og tillige direktør for Fyens Stifts Sparekasse.

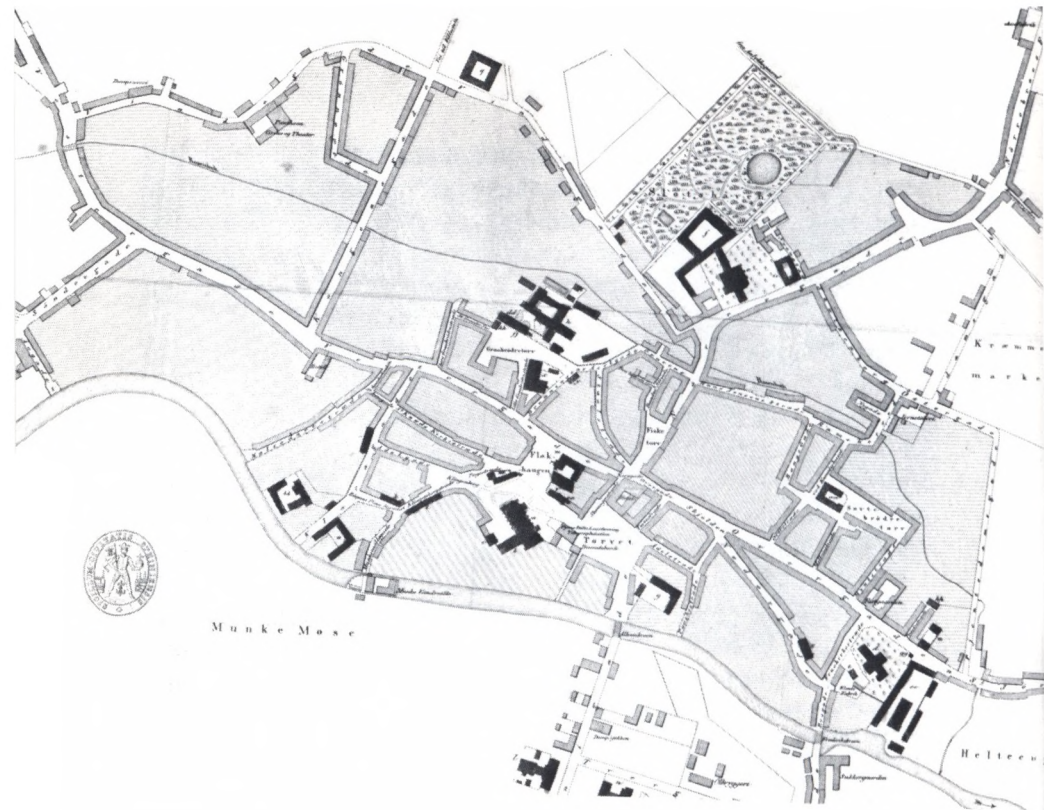

Medlemmer af Odense Handelsstandsforenings første bestyrelse var direktør Lorenz Bierfreund, Fyens Disconto Kasse (t.v.) og købmand W.R. Maegaard, »Sukkergaarden« (t.h.). – Lorenz Bierfreund, der var blandt initiativtagerne til foreningen, var dens første formand (1862-69).

Odense var på det tidspunkt, hvor Handelsforeningen så dagens lys, landets næststørste by med 15.000 indbyggere. I årene umiddelbart forinden havde byen bredt sig syd for åen, hvor man 1857 havde anlagt Albanigade og opført bryggeri (1859), ting- og arresthus (1861) og nyt sygehus (1862).

Kongensgade var anlagt 1847 og betragtedes allerede som en af byens hovedgader. I den nordlige del af byen lå slottet og bebyggelser langs Nørrebro, der førte til havnen. Øst for området omkring Overgade og Nedergade, der ligger i byens ældste kvarter, var der bebyggelser langs den vestlige del af St. Jørgensgade. 1853 havde Odense fået landets første gasværk, og det opførtes uden for denne bebyggelse. – Odense strakte sig således kun over en brøkdel af det, som Odense kommune senere kom til at omfatte.

Byen styredes af magistrat, bestående af kgl. udnævnt borgmester, byfoged og byskriver samt to borgerlige rådmænd, hvortil kom Borgerrepræsentationen, der talte 19 medlemmer. Blandt

Kort over Odense 1860. Byen strakte sig på det tidspunkt fra Vindegade og Slottet mod nord til Albanigade og Frederiksgade mod syd, fra Sct. Jørgensgade mod øst til Vesterbro og Søndergade mod vest. Med sine 15.000 indbyggere var Odense da landets næststørste købstad.

dem, der havde sæde i Borgerrepræsentationen i disse år, var Lorenz Bierfreund, M. Prøvensen, F.A. Schnakenburg og A. Boesen. Formand for Borgerrepræsentationen var grosserer Wilhelm Petersen, der 1844 overtog faderens købmandsvirksomhed, men mest kom til at gøre sig gældende på den politiske arena, idet han var medlem af Borgerrepræsentationen 1847-68, af byrådet 1868-84 samt af Landstinget 1866-94. Også han var selvfølgelig blandt dem, der støttede den nye Handelsforening.

Odense var en by i udvikling, og der skete noget i disse år. 1853

havde byen fået kommunalt vandværk og gasværk, og i 1862 toges et nyt hospital i brug. Hospitalet havde med sine 80 senge en sådan kapacitet, at man næppe regnede med, at der foreløbig ville blive brug for dem alle. 1863 fik man gadebelysning; ikke mindre end 200 gaslygter afløste det beskedne antal tranlygter, som man indtil da havde betjent sig af. Elektricitet fik byen i 1891.

Også hvad kommunikationen med omverdenen angik, skete der store fremskridt. Kanalen og havnen, der toges i brug i 1803, var 1857 blevet overtaget af staten, og der foretoges uddybninger, der skabte bedre besejlingsforhold, hvilket kom byens handelsstand til gode i årene omkring 1860, hvor eksport af danske landbrugsprodukter for alvor tog sin begyndelse. I begyndelsen af 1860'erne var omkring 75 skibe hjemmehørende i Odense Told-distrikt.

I de følgende år fulgte man nøje udviklingen omkring anlæg af jernbane, som fra handelens side blev betragtet som et værdifuldt transportmiddel. 1865 åbnedes strækningen Nyborg-Odense-Middelfart, og i de følgende årtier udbyggedes det fynske jernbanelenet betydeligt. Banegård og posthus opførtes for enden af nuværende Jernbanegade i 1865 og 1867, og i 1876 fulgte Sydfynske Banegård (den senere rutebilstation), hvilket var en følge af oprettelsen af ruten Odense-Svendborg samme år. Siden oprettedes fra Odense ruter til Bogense (1882), Assens (1884), Kerteminde (1900), Fåborg (1906) og Middelfart over Brenderup (1911).

1861 var der etableret droschekørsel i Odense. Man begyndte med en enkelt drosche, men året efter anskaffede man yderligere to, hvoraf den ene fik fast holdeplads på Flakhaven. Skulle man på en længere tur, måtte man betjene sig af diligencen. Der var daglig forbindelse til Nyborg, Middelfart og Bogense, til de øvrige fynske købstæder to eller tre gange om ugen. Man forstår den lettelse, det må have været, da den fynske hovedbane åbnedes i 1865 med tre tog daglig i hver retning.

Odense havde tre hoteller, Hotel Postgården i Overgade, Billes Hotel i Vestergade ved Mageløs og Larsens Hotel i Korsgade for enden af Fisketorvet. Som nævnt var det på sidstnævnte hotel, det møde holdtes, hvor der blev truffet beslutning om oprettelse af en handelsforening.

Byen havde teater med egen bygning på Sortebrødre Torv, og

det fik i løbet af sæsonen besøg af en række omrejsende teaterselskaber. – Forlystelsesetablissementet »Pantheon« var åbnet 1860, og her blev der budt på varietéunderholdning og teaterstykker i den lettere genre. Efter en ombygning i 1874 kunne etablissementet, der var indrettet i en tidligere rytterstald bag Vestergade ud mod Vindegade, rumme ca. 3.000 mennesker. – Om sommeren holdt man til i Fruens Bøge, hvor der var koncertpavillon og dansestræde, og om vinteren hyggede man sig i »Klubben« i Overgade, stiftet 1783. Her samledes byens embedsmænd og købmænd, mens håndværkerne holdt til i Borgerforeningen, der havde lokaler på Billes Hotel.

Også hvad det kulturelle angik, var der nok at byde på. Byen havde flere biblioteker og yderligere en læseforening, der siden 1846 havde haft til huse i egen bygning på Albani Torv. Dertil kom Fyens litterære Selskab, hvis formand var biskop C. T. Engelstoft, der drev historiske studier og 1862 udgav »Odense Byes Historie«. – Nordisk Museum, der senere indgik i Fyns Stiftsmuseum, blev grundlagt i 1860.

Til gengæld var det beskedent, hvad der fandtes af uddannelsesinstitutioner udover almue- og borgerskoler. Odense Katedral-skole havde siden 1846 haft til huse i nyopførte bygninger i Lille Gråbrødrestræde (det senere posthus), og herfra dimitteredes omkring 1860 knap en halv snes studenter om året. – I beskedent omfang var der påbegyndt undervisning på Teknisk Skole i 1844, hvorimod der ved Handelsforeningens stiftelse ikke var etableret undervisning for unge, der ønskede en fremtid inden for handelen.

Også inden for industrien blev der taget initiativer. I 1870'erne anlagdes eksempelvis virksomheder som Odense Glasværk, Dalum Papirfabrik og Odense Sukkerkokeri. Varetransporten til og fra Odense steg betydeligt, og det er på denne baggrund, man skal se Handelsforeningens virke. Som det vil fremgå af det følgende, blev foreningen i stigende grad en organisation, som bidrog til at skabe gode vilkår for erhvervslivet, sådan som det udviklede sig i årtierne, der fulgte.

Den nyoprettede Handelsforening lod med passende mellemrum afholde medlemsmøder, men det var begrænset, hvor mange

medlemmer der mødte op. Til gengæld fulgte foreningen med bestyrelsen i spidsen nøje udviklingen i lokalsamfundet, og den kom gennem årene til at gøre sin indflydelse gældende på mange områder, idet den dog stedse havde for øje at skabe så gode kår som muligt for byens handlende.

En væsentlig del af varerne gik ad søvejen, og med henblik på forbedring af besejlingsforholdene førte Handelsforeningens bestyrelse jævnlige forhandlinger med havnekommissionen. Ved passende lejligheder anbefalede man uddybning af kanalen, og det gennemførtes i 1883-86, 1890-91, 1904 og 1919-21 – hver gang med det resultat, at indtægterne steg. Yderligere anbefalede man etablering af forbindelse mellem Odense og andre indenrigske havne, ligesom man i 1880'erne støttede en forbindelse mellem Odense og Newcastle med henblik på øget eksport af danske landbrugsprodukter til det engelske marked.

Også udbygningen af jernbanenettet blev af foreningen fulgt med største interesse. Man var i starten bange for, at Nyborg og Middelfart ville få fremgang på Odenses bekostning, men frygten skulle hurtigt vise sig at være ubegrundet. Tværtimod øgedes transport af jernbanegods væsentligt, og foreningen fremsatte flere gange forslag om bedre togforbindelser og hurtigere afvikling af transporten over Lillebælt og Storebælt. Så stærk var stigningen i trafikken, at man allerede i 1905 drøftede opførelse af en Lillebæltsbro. Som bekendt skulle der gå 30 år, før en sådan bro blev en realitet.

Også udviklingen inden for toldvæsen, post- og telegrafvæsen og telefonvæsen fulgte Handelsforeningen nøje. Hidtil havde fortoldning af gods fundet sted ved havnen, men det fandt man efter banens oprettelse upraktisk. Spørgsmålet blev rejst af foreningen, og det var medvirkende til, at der 1877 opførtes et toldkammer ved banegården. 1899 afløstes det af toldkammeret på hjørnet af Vestre Stationsvej og Rugårdsvej. – Modsat var man utilfreds med posthusets placering ved banegården, som efter datidens forhold lå i udkanten af byen. Fra foreningens side blev det fremført, at byens posthus burde have en mere central placering, og problemet løstes, da Katedralskolen i 1894 flyttede til nye bygninger i Jernbanegade og de hidtidige bygninger i Lille Gråbrødrestræde kunne stilles til rådighed for post- og telegrafvæsenet. – Udbyg-

Gårdinteriør fra købmandsgården, Overgade 41, hvor købmand M.T.F. Faber havde sin handel i perioden 1833-79. Vestfløjen omtales i 1761 som værende forsynet med en svalegang, og den er bevaret som den eneste af slagsen i Odense.

ning af telegrafnettet og oprettelse af telefonselskab fik også foreningens støtte. Da Odense Telefonselskab stiftedes 1883, var Handelsforeningen således blandt de første, der tegnede sig som abonnenter.

Foreningen havde fra starten nær kontakt med myndighederne, såvel de statslige som de kommunale, og mange af de nævnte foranstaltninger var resultater af godt samarbejde mellem forening og myndigheder.

Væsentlige arbejdsområder tog direkte sigte på handelsstandens interesser. Eksempelvis var forbedring af kvaliteten af det fynske smør et spørgsmål, der til stadighed var genstand for drøftelse i 1860'erne. Foreningen tog initiativ til at lade fremstille smørdritler, som bar dens stempel med den fynske lindorm og bogstaverne OHF. Det viste sig imidlertid vanskeligt at gennem-

Som det fremgår af gårdinteriøret fra ejendommen Overgade 14, hørte der betydelige sidefløje med kornlofter til datidens købmandsgårde.

føre en ensartet ordning inden for det fynske område, idet mange smørprangere opkøbte direkte hos landboerne, og i 1873 vedtog man at afskaffe stemplingen af smørdritlerne med Handelsforeningens stempel.

Disse bestræbelser havde sigtet mod det engelske marked, der var stærkt voksende i disse år, og man havde fra foreningens side prøvet at slå til lyd for, at de varer, der eksporteredes, skulle have en ensartet kvalitet. Senere medvirkede foreningen til at gennemføre andre foranstaltninger som garanti for kvaliteten, ligesom man fik truffet aftale med Statsbanerne om en bedre og hurtigere forsendelse af landbrugsprodukterne. – Det var grosserer M. Prøvensen, der i begyndelsen af 1860'erne havde taget initiativ til forbedring af smørkvaliteten, og arbejdet blev fortsat af foreningens senere formand, grosserer E.F. Esmann, der i 1860'erne oparbejdede en betydelig korneksport og siden blev Fyns største smør-eksportør.

En af byens mange købmandsgårde var »Sukkergaarden« i Frederiksgade, hvis navn skyldes det sukkerkogeri, der 1761 anlagdes på stedet. 1840 købtes ejendommen af Elias B. Muus, der fandt den velegnet til indretning af en købmandsforretning. Pakhuset langs Christiansgade opførtes 1857-58.

Foreningen søgte også at få indflydelse på lukketiderne. Det var i de tider, hvor købmændene holdt åbent fra kl. 7 om morgenen til kl. 8 om aftenen – kun med en mindre begrænsning om søndagen. Søndags-åbningen diskuteredes i en lang periode, men først i 1898 nåede man til enighed om at forbyde handel om søndagen. Egentlige lovbestemmelser på området fulgte i 1904.

Noget andet, som man søgte at få afskaffet, var den gratis udsækning, som kunderne nød hos købmanden. Man fandt, at det var en uskik, at kunderne skulle beværtet, når de kom for at gøre indkøb, – et synspunkt, der især blev fremført af hensyn til de mindre handlende, der på dette område ikke havde de samme muligheder som ejerne af de større købmandsgårde, men det var svært at komme til livs, og det lykkedes først, da der indførtes en mærkbar spiritusbeskatning.

Torve- og markedshandel spillede en væsentlig rolle i datidens bysamfund. Mange kom ind fra landet med deres varer, og der var

»Sukkergaardens« butik udskiltes på et tidligt tidspunkt fra den øvrige del af forretningen, og den blev drevet af en af Handelsforeningens stiftere, W. R. Maegaard (jvf. si. 13). Billedet stammer fra 1905.

livlig handel på torvedage, ikke mindst om lørdagen. Det påførte butikshandelen en vis konkurrence, og problemet diskuteredes lejlighedsvis i foreningen, hvor der var delte meninger: Nok gik det til en vis grad ud over en del af byens handlende, men på den anden side trak torvehandelen mange til byen, og det betød øget omsætning på andre områder. Følgelig blev der fra foreningens side ikke taget væsentlige initiativer til begrænsning af torvehandelen. – Det samme gjorde sig gældende for kvægmarkedernes vedkommende. Selv om byens opkøbere mistede en del af deres omsætning, trak markederne mange landboere til byen, og det medførte som helhed øget omsætning. Ifølge lovgivning var det fra 1867 tilladt at afholde et ugentligt kvægmarked i Odense.

Hvad der primært lå Handelsforeningen på sinde var at sikre de næringsdrivendes eksistens. Det var vigtigt at kunne klare sig i konkurrencen, og her ville de unge, der trådte til, have større

Torvedag på Albani Torv ca. 1905. Den nordlige del af Torvet var forbeholdt bønderne, der fra deres vogne solgte grøntsager og andre landbrugsprodukter, mens slagterne holdt til på den sydlige del af Torvet.

muligheder, såfremt de fik en handelsuddannelse. Der var som nævnt midt i århundredet etableret uddannelse for unge inden for håndværkerstanden, og på baggrund af de erfaringer, man havde gjort, ønskede man indrettet en tilsvarende uddannelse for handelslærlinge, som havde behov for et godt grundlag i de elementære fag.

Foreningen havde kun eksisteret få måneder, da der fra den navnkundige regnelærer Chr. Hansen, der var lærer ved Lahns Stiftelse og siden 1858 havde varetaget undervisningen i regning og matematik i Katedralskolens realklasser, fremkom et forslag om oprettelse af en »Aftenskole for Handelsbetjente og Handelselever« i vintermånederne. Forslaget omfattede undervisning i skønskrivning, bogholderi, handelsregning, dansk, tysk og engelsk, og derudover skulle »de unge Handlende, der frequenter Skolen, have Adgang til at besøge de Foredrag, der muligt i

Torvedag på Albani Torv ca. 1925. I baggrunden Sct. Albani kirke, der opførtes 1906-08. Yderst til højre skimtes Handelsstandsforeningens bygning.

Vinterens Løb ville blive holdte i Handelsforeningen over Mønt og Bankvæsen, Coursforhold, Actier, Statspapirer osv.«.

Forslaget vandt bestyrelsens bifald, og i løbet af efteråret blev der truffet de fornødne foranstaltninger. Der meldte sig et tilstrækkeligt antal elever, og undervisningen kunne påbegyndes den 7. januar 1863 i et lokale i Lahns Stiftelse i Nedergade. Den officielle indvielse formede sig som et møde i Handelsforeningen med taler af formanden, bankdirektør Bierfreund, og skolens leder, lærer Chr. Hansen. Derefter blev de 48 elever fordelt på tre afdelinger, og undervisningen kunne påbegyndes. Senere på måneden nedsatte Handelsforeningens bestyrelse en komité, bestående af Lorenz Bierfreund, A. Prøvensen og J.W. Maar, der skulle føre tilsyn med skolen. På hver af de tre årgange omfattede undervisningen 4 ugentlige timer, fordelt på to aftener.

I det lange løb kneb det imidlertid med at holde elevtallet, og

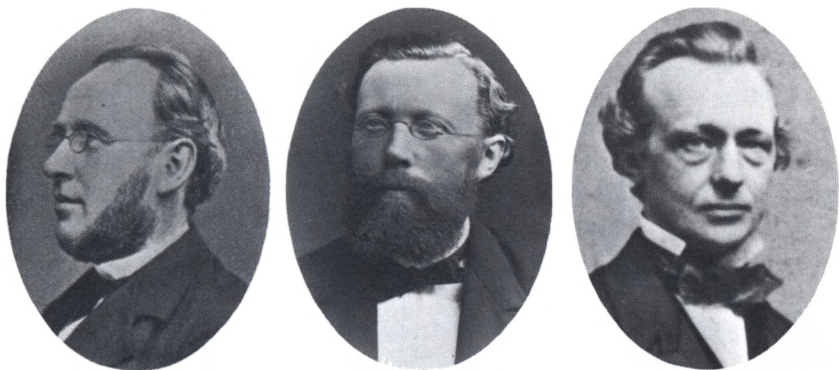
Handelsforeningen måtte med passende mellemrum gøre opmærksom på skolens eksistens. Normalt havde skolen omkring 30 elever.

Efter et par års forløb trak Chr. Hansen sig tilbage som forstander, og han afløstes af sin kollega på Katedralskolen, adjunkt P.C. Nielsen. Ved udgangen af året 1870 meddelte han skoleudvalget, at han ikke længere kunne afse tid til at lede skolen, og han afløstes af en anden af Katedralskolens lærere, adjunkt C.G.W. Faber. I 1875 havde skolen kun 22 elever, og ved årets udgang suspenderede man undervisningen.

Den 5. december 1876 fremsatte skoleinspektør Valdemar Petersen på et medlemsmøde i foreningen forslag om oprettelse af en privat handelsskole, omfattende et treårigt kursus med 6 ugentlige aftentimer, og forslaget vandt forsamlingens bifald. Handelsforeningen behandlede forslaget nogle få dage senere, og den 3. januar 1877 kunne der påbegyndes undervisning for 24 elever. Derved var der etableret en egentlig Handelsskole, og den blev i næsten 40 år ledet af Valdemar Petersen. 1916 afløstes han af cand. mag. N.C. Carlsen, der samme år kunne holde 25-års jubilæum som lærer ved skolen. I jubilæumsåret havde skolen 15 klasser med ialt 373 elever. Unægtelig et andet billede end det, der tegnede sig, da skolen startede i 1876. Og dertil kom, at man siden 1902 også havde optaget piger på skolen! N.C. Carlsen afløstes af kommunelærer H. Ravnløkke, der ledede Handelsskolen indtil 1954.

I 1907 fremsatte Valdemar Petersen ligeledes i Handelsforeningen forslag om oprettelse af en tilsvarende dagskole, og det vandt også tilslutning fra foreningens side. Året efter var Den fynske Handelsdagskole en realitet. Handelsforeningen nedsatte et særligt skoleudvalg, der skulle føre tilsyn med undervisningen, og det var i realiteten dette skoleudvalg, der senere kom til at udgøre Tietgenskolens bestyrelse. – Valdemar Petersen trak sig i 1911 tilbage som leder af denne skole, og han afløstes af overlærer, senere lektor H.O.F. Hansen, Katedralskolen. Fra hans død i 1934 og indtil Tietgenskolens oprettelse i 1954 lededes skolen af kommunelærer Olav Dons.

Odense havde således fra 1908 både en handelsaftenskole og en handelsdagskole, og Handelsforeningen havde spillet en væsent-

Den, der i Odense lagde grunden til undervisning af handelsbetjente og handelselever, var den navnkundige regnelærer Christian Hansen (t.v.), der var lærer ved Lahns Stiftelse og Odense Katedralskole, og han efterfulgtes af sine kolleger på Katedralskolen, adjunkt P. C. Nielsen (i midten) og adjunkt C. G. W. Faber (t.h.).

lig rolle ved etableringen af begge. De to skoler opfyldte imidlertid ikke detailhandelens behov for uddannelse, og det var baggrunden for oprettelsen af Odense Købmandsskole i 1911. Her var det ikke Handelsforeningen, men Odense Kolonialhandlerforening og Odense Manufakturhandlerforening, der stod bag initiativet, og det var i samråd med disse, skolens forstander, cand. phil. J.P. Jensen, Mulernes Legatskole, udførte et betydningsfuldt pionerarbejde ved opbygningen af undervisning i særlige butiksfag. 1920-33 lededes skolen af kommunelærer Johannes Jørgensen, 1933-54 af forstander Rasmus Jensen.

Hermed var der skabt tre skoler, der gav handelsuddannelse, og det var dem, der i 1954 blev slået sammen og kom til at udgøre grundstammen i Tietgenskolen (jvf. si. 61ff.).

Foreningen interesserede sig også for spørgsmål af større rækkevidde. Man fulgte med interesse de kommunalpolitiske forhold, hvilket bl.a. kom til udtryk ved, at foreningen periodevis i sidste århundrede udarbejdede sin egen kandidatliste ved byrådsvalg, ofte i samarbejde med Borgerforeningen og Håndværker- og Industriforeningen.

I 1868 tog man initiativ til afholdelse af møder mellem de handlende i Odense og organisationer fra den øvrige del af Fyn med

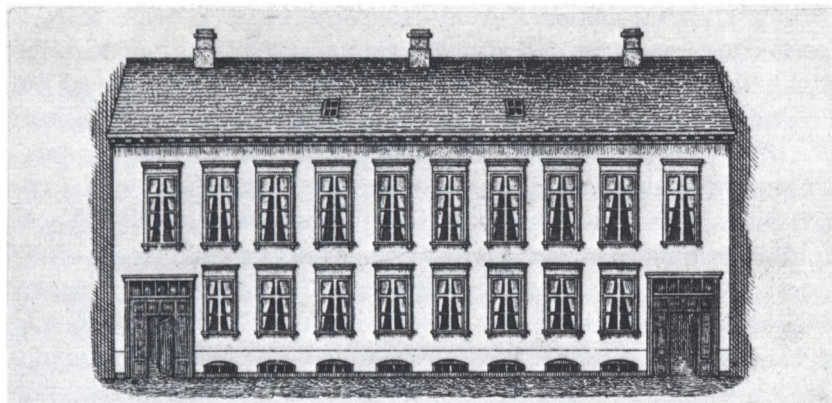
henblik på at skabe bedre forbindelse mellem handelsstanden og andre erhvervsgræne, primært landbrugerne. Det havde ikke det tilsigtede resultat, men der kom dog det ud af det, at der kom et samarbejde i stand mellem Handelsforeningen i Odense og tilsvarende foreninger i kystbyerne, hvilket 1888 resulterede i dannelsen af Den fynske Handelsstands Centralforening. Sammenslutningens første formand blev bankdirektør Lorenz Bierfreund, der året forinden var fratrådt som formand for Odense Handelsforening.

Også inden for egne rækker kunne der være behov for hjælp og støtte, og til dette specielle formål oprettedes i 1863 en kasse, hvortil hvert medlem indskød 8 skilling (16 øre) pr. kvartal. I 1866, hvor man ved en fest havde haft et overskud på 34 rdl., blev der fremsat forslag om, at dette beløb samt det beløb, der var tilgået den nævnte kasse, skulle danne grundlag for en Understøttelsesfond for foreningens medlemmer. Forslaget fik en positiv modtagelse, og i 1870 var man omsider så vidt, at de endelige vedtægter kunne godkendes.

Samtidig ophængte man ved foreningens nyanskaffede billardbord en sparebøsse, hvori taberne blev opfordret til at nedlægge såkaldte partipenge, og det blev en succes, idet man det første år kunne overføre 350 rdl. fra billardregnskabet til Understøttelsesfonden. Det svarer til et betydeligt antal medlemmers årskontingent, og det vidner om, at der har været tid til andet end at drøfte kurser og lukketider, når medlemmerne mødtes!

1891 overgik midlerne fra det i sin tid nedlagte Købmandsmaal, ialt 13.108 kr., til Understøttelsesfonden. Siden tilgik der fonden legater fra en række af foreningens medlemmer, og den var med årene vokset så meget, at den ved foreningens 100-års jubilæum i 1962 havde en nominel kapital på 320.000 kr., af hvis udbytte der årligt kunne udbetales ca. 15.000 kr. til ca. 40 legatnydere blandt foreningens medlemmer.

Grosserer F.A. Schnakenburg og konsul L.B. Muus var blandt dem, der i starten flere gange betænkte Understøttelsesfonden, og i 1918 og 1956 tilgik der større beløb fra fabrikant Jens Weimann og Odense Hesteassuranceforening. Ved den offervilje, en række af medlemmerne på denne måde har udvist, har foreningen gennem årene været i stand til at yde støtte til mangt et medlem, der

»Klubben«, Overgade 10, hvor Handelsforeningen holdt til i lejede lokaler i 1880'erne. 1892 købte foreningen ejendommen og havde sin virksomhed her indtil 1901, hvor den afhændedes. Siden opførtes her Nationalbankens ejendom.

af den ene eller anden grund har været offer for tidernes ugunst.

Derudover tilgik der Handelsforeningen en række legater, stiftet af foreningens medlemmer. Det første oprettedes af foreningens første formand, Lorenz Bierfreund, da hans bank i 1871 holdt 25-års jubilæum, og han selv kunne markere 25-året for sin ansættelse ved samme. Beløbet var på 2.000 rdl., og han overlod det til bestyrelsen af udarbejde vedtægter. Selv foreslog han, at man ved legatet skulle kunne »hjælpe agtværdige Handlende, som uden egen Skyld var kommen i uheldige Omstændigheder«, og hans ønske blev fulgt. – Siden oprettedes der yderligere en række legater, og ved 100-års jubilæet havde foreningens legatkapital passeret 700.000 kr., af hvis udbytte der det pågældende år kunne udbetales 23.670 kr. til 76 unge under uddannelse. Mere end halvdelen af legatkapitalen udgjorde J.J. Larsens Legat, Marinus Lytjens Legat og Elias B. Muus' Legat, der tilgik foreningen i henholdsvis 1918, 1928 og 1942.

Foreningen fandt det fra starten formålstjenligt at have egne lokaler, hvor man kunne holde medlemsmøder og mødes til daglig for at føre samtale, diskutere og orientere sig om aktuelle problemer, bl.a. gennem de aviser, som foreningen holdt. En årrække

holdt man til i fabrikant A. Boesens ejendom i Torvestræde, hvor foreningen fra starten fik stillet nogle værelser til rådighed. Lejemålet blev imidlertid opsagt i 1881, og året efter lejede man sig ind i »Klubbens« ejendom i Overgade. Efter et år at have haft lokaler i den nye Industriforenings bygning på Albani Torv, købte foreningen i 1892 »Klubbens« ejendom, og her havde den sin virksomhed indtil 1901, hvor ejendommen afhændedes. I de følgende år holdt man til flere steder, bl.a. på Industripalæet, på Brockmanns Hotel og i ejendommen Gråbrødre Plads 7, hvorefter foreningen i 1927 købte egen ejendom, hvilket flere gange havde været på tale siden oprettelsen i 1862. – I 1917 var man gået i gang med at etablere en byggefond, og efter et kort lejemål hos Håndværker- og Industriforeningen i 1927 købte man naboejendommen Albani Torv 4. Gården blev restaureret, og den blev taget i brug den 2. november 1928 (jvf. si. 46).

Trods en til tider omflakkende tilværelse trivedes foreningen til gavn for sine medlemmer. Med tiden voksede den sig stor, og periodevis talte den omkring 800 medlemmer.

Der afholdtes i løbet af sæsonen et par medlemsmøder, hvor der informeredes om aktuelle emner, og med tiden blev det en tradition at samle medlemmerne til et årligt agerhønssegilde og et årligt torskegilde. Fra starten blev der i begyndelsen af februar indbudt til stiftelsesfest, og der blev efterhånden skabt tradition for, at man ved denne lejlighed indbød de af byens embedsmænd, som man i det daglige samarbejdede med. At foreningens medlemmer i hine tider havde sans for andet end at sælge varer, viser de eksperimenter, man foretog i foreningens første år for at finde ud af, hvor man fik mest for pengene. Ved stiftelsesfesten i 1867 indtog man menuen på Brockmanns Hotel, og her serveredes formedelst 6 mark pr. kuvert filet de boeuf med brunede kartofler, oksetunge med gemyse, sild, dyresteg og kalvesteg med kompot, kransekage og lagkage, hvorimod man formedelst 8 mark det følgende år på Billes Hotel fik serveret klar suppe, forloren skildpadde, røget gåsebryst, oksetunge, sild, skinke med grønne ærter, dyresteg, fedekalvesteg med kartofler og kompot, iskage, dessert og kaffe! På dette tidspunkt benyttede formanden lejligheden til at minde forsamlingen om det uheld, der året før var overgået et af medlemmerne, der faldt og brækkede benet på vej hjem fra

festen! – Ved at studere menuerne ved stiftelsesfesten gennem årene tør man konkludere, at handelens folk også har haft sans for det kulinariske!

I 1912 fejrede foreningen 50-års jubilæum, og det blev markeret med festmiddag på Industripalæet. Der blev ved den lejlighed givet udtryk for, at Odense Handelsforening havde vist sig som en værdig arvtager af Odense Købmandslaug, og at den havde forstået at løse opgaver af samme karakter, som laugene havde varetaget. Sideløbende havde den taget de opgaver op, som fulgte med den nye tid, og man havde altid forstået at skabe sammenhold blandt foreningens medlemmer til gavn for handelsstanden som helhed.

Foreningen havde i den forløbne periode haft følgende formænd:

bankdirektør Lorenz Bierfreund	1862-1869
fabrikant A. Boesen	1869-1873
købmand Joh. Weimann	1873-1874
købmand F. Christophersen	1874-1875
Købmand M. Prøvensen	1875-1880
Bankdirektør Lorenz Bierfreund	1880-1887
Fabrikant A. Boesen	1887-1887
Grosserer E.F. Esmann	1887-1897
Grosserer Chr. H. Schnakenburg	1897-1915

Som det fremgår, var *Lorenz Bierfreund* formand i to perioder på tilsammen 14 år. Ellers synes tiden indtil slutningen af 1880'erne at have været præget af hyppige skift på formandsposten. For dem, der valgtes, gjaldt det dog, at de havde været med fra starten og forud været stærke fortalere for, at handelsstanden skulle organisere sig. I 1887 trådte *grosserer E.F. Esmann* til, og han kom til at beklæde posten i 10 år. Han havde etableret sig som grosserer i 1859 og var i den periode, hvor han var formand, Fyns største smørekseportør. Som nævnt var det ham, der i 1860'erne på Handelsforeningens vegne tog initiativ til forbedring af smørrets kvalitet. Hans interesse på dette område kom senere til udtryk ved, at han var medstifter af fællesmejerier i Marslev og Sanderum. 1885-97 var han medlem af Odense byråd.

Interiør fra P. A. Kruuses materialhandel i den sydlige del af Provinsbankens nuværende bygning på Flakhaven 1907.

1887 afløstes grosserer Esmann af grosserer *Chr. H. Schnakenburg*, der beklædte formandsposten indtil 1915. Han drev familiefirmaet i Vestergade, en betydelig korn- og kolonialhandel, og også han var medlem af byrådet. – Såvel grosserer Esmann som grosserer Schnakenburg ydede en stor indsats for det odenseanske erhvervsliv, og de udnævntes begge til etatsråd.

En række medlemmer, der havde ydet en stor indsats for foreningen, udnævntes til æresmedlemmer: bankdirektør Lorenz Bierfreund (1887), købmand F.A. Schnakenburg (1895), grosserer E.F. Esmann (1898), skoleinspektør Valdemar Petersen (1917) og grosserer Laurits Muus (1926). Den samme ære blev vist etatsråd *C.F. Tietgen*, der i sin tid havde fået sin uddannelse i Odense og samtidig fulgt oprettelsen af Danmarks første provinsbank, hvis stifter, Lorenz Bierfreund, han personligt kendte. Som 28-årig blev han udpeget til direktør for Privatbanken i København, og han havde på denne post vist så imponerende initiativer, bl.a. ved

En af byens anselige købmandsgårde, beliggende Overgade 24-26. Gården benævnes Pagh's Gaard efter købmand Theodor Pagh, der etablerede sig her for godt 100 år siden. Fotografiet stammer fra ca. 1915.

oprettelse af en række større selskaber, at Handelsforeningen i hans fødeby i 1884 ønskede at hædre ham for hans indsats for dansk erhvervsliv ved at udnævne ham til æresmedlem. Etatsråd Tietgen deltog det pågældende år i foreningens stiftelsesfest.

Årene, der fulgte efter 50-års jubilæet, kom til at bære præg af de to verdenskrige og de kriser, der fulgte i kølvandet. Myndighederne så sig nødsaget til at foretage indgreb på en lang række områder, og Odense Handelsstandsforening, som foreningen omdøbtes til i begyndelsen af århundredet, blev tvunget til at tage stilling til problemer af mere vidtrækkende karakter end de problemer, man normalt var optaget af. Varemangel, rationering og maksimalpriser var begreber, der hurtigt vandt indpas i sproget. Forholdene på valutamarkedet stabiliseredes imidlertid ikke efter første verdenskrig, og den øgede arbejdsløshed bragte depression på arbejdsmarkedet.

Restriktioner og en mangfoldighed af cirkulærer tilgik hande-

lens folk, og det affødte tanken om at knytte en sekretær til Handelsstandsforeningen. Valget faldt på bankprokurist Chr. Secher, der ansattes som sekretær for foreningen i 1930 og tillige overtog posten som sekretær for Den fynske Handelsstands Centralforening.

Fra foreningens side fulgte man i 1930'erne nøje produktions- og afsætningsforhold og udviklingen på arbejdsmarkedet som helhed. En kort overgang i midten af 1930'erne gav anledning til optimisme, men udviklingen i Tyskland antog med årene en mere og mere truende karakter, og i 1939 var verdenskrig atter en realitet. Tysk besættelse af landet fulgte, og det er velkendt, hvordan tingene udviklede sig. Varelagrene slap op; de handlende havde svært ved at betjene kunderne, og der måtte fremstilles surrogatvarer af utallig art. At det har været svært at stå bag disken i disse år siger sig selv, og det var alt andet end optimisme, der prægede byens handlende, når de mødtes i Handelsstandsforeningen.

Den lokale udvikling blev trods krige og kriser fulgt på nært hold. Det gjaldt eksempelvis havne- og kanalforholdene. I perioden 1920-40 kunne der iagttages en firdobling af antallet af indgåede skibe, og det førte i krigsårene til en større udvidelse af kapaciteten ved gravning af nye havnebassiner, anlæg af kajpladser samt udlægning af arealer til pakhuse og industrivirk-somheder.

Godsbefordring pr. bane spillede stadig en væsentlig rolle, og Handelsstandsforeningen rettede flere gange henvendelse til Statsbanerne med henblik på bedre forbindelser. – I løbet af 1930'erne var bilerne vundet frem i et sådant omfang, at man i 1938 fik et nyt punkt på dagsordenen, nemlig det voksende behov for parkeringspladser i Odense. – At man i foreningen søgte at være fremsynet, viser den kendsgerning, at man i 1925 fremsatte forslag om oprettelse af en flyrute mellem Odense og København. En sådan blev dog først etableret af Falcks Redningskorps i 1958 med Odense Handelsstandsforening som garant.

Uddannelse af unge handelsfolk var til stadighed i forgrunden. Opførelsen af en ny handelsskole som erstatning for de tre eksisterende (jvf. si. 22ff.) var påkrævet, og til det formål erhvervedes i 1949 ejendomme i Absalonsgade. I årene, der fulgte, skaffedes de fornødne bevillinger, og den 14. september 1954 kunne den nye

skole, der fik navnet Tietgenskolen, indvies. Direktør Erik Nielsen var tiltrådt som leder af skolen 1. juli samme år. (Om skolens fortsatte virke se si. 61ff.)

I perioden 1915-63 havde foreningen 4 formænd: Grosserer Schnakenburg døde i 1915, og han afløstes af *grosserer Chr. Andersen*, der kom til at beklæde posten i 28 år. Det var ham, der ved den årlige generalforsamling gav oversigten over den ofte truende økonomiske situation som følge af krig og kriser, og hans arbejde for foreningen var præget af grundighed og forståelse for erhvervslivets vilkår. – 1943 efterfulgte *konsul Th. Muus* grosserer Chr. Andersen som formand, og det faldt i hans lod at føre Handelsstandsforeningen gennem de sidste vanskelige krigsår og den første efterkrigstid. – Konsul Th. Muus nedlagde formandshvervet i 1947 og efterfulgtes af *konsul A. Stokkebye Christiansen*, i hvis formandsperiode man kunne notere fremgang for handelsstanden og dermed bedre kår for de handlende. 1953 overtog købmand *Erik A. Hansen* posten som formand, og det var ham, der førte planerne om opførelse af en ny handelsskole ud i livet og siden arbejdede aktivt for oprettelse af en flyforbindelse mellem Odense og København.

Til æresmedlemmer udnævntes i 1943 grosserer Chr. Andersen, der som nævnt havde været foreningens formand gennem 28 år, og i 1953 hans efterfølger på posten, konsul Th. Muus. Samme år udnævntes grosserer H.L. Poulsen til æresmedlem; han havde været medlem af foreningens bestyrelse 1930-50, tillige formand for Provinshandelskammeret 1939-44, og han havde som de øvrige ydet en solid indsats til gavn for den odenseanske handelsstand.

I 1962 kunne foreningen se tilbage på 100 års virke. Den havde gennem de mange år været med til at sætte sit præg på udviklingen i byen, og den havde aldrig glemt sit egentlige formål, sådan som det var formuleret i den skrivelse, der i sin tid udgik forud for oprettelsen af foreningen: at varetage de handlendes interesser.

1962-1987

100-års jubilæum

I en skildring af de sidste 25 år for Odense Handelsstandsforening må det være naturligt at tage udgangspunkt i de festligheder, der fandt sted den 4. februar 1962, hvor foreningen kunne fejre sit 100-års jubilæum. Det var et udvidet Ordningsudvalg med grosserer J.F. Busk-Rasmussen i spidsen, der stod for den praktiske tilrettelæggelse, og forberedelserne havde stået på i lang tid.

»En by i flag og det meste af dagen tindrende sol fra en blå himmel...« – Med disse ord indledtes referatet af festdagens begivenheder i Fyens Stiftstidende, der samme dag bragte et tillæg på 24 sider om handelens kår gennem tiderne. Et festskrift, der berettede om udviklingen i Odense i de 100 år, der var gået siden foreningens stiftelse, var forfattet af museumsdirektør Svend Larsen.

Dagen som helhed fik et smukt forløb:

Om morgenen blev der nedlagt krans på tidligere formænds grave, og kl. 10.30 samledes man til en reception i foreningens bygning på Albani Torv, hvor jaketklædte bestyrelsesmedlemmer tog imod de mange, der havde ønsket at bringe byens handelsstand en hilsen i dagens anledning.

Man havde ønsket sig pengegaver til en kollegiefond, inspireret af planerne om et kommende universitet i Odense, og der indkom over 100.000 kr. til det gode formål. Beløbet blev i 1968 overdraget komiteen for kollegiebyggeri, og det androg da 158.000 kr.

Kl. 18.30 samledes 360 festdeltagere i Rådhushallen. Blandt de indbudte gæster var handelsminister Hilmer Baunsgaard, fhv. minister Poul Sørensen, repræsentanter fra Provinshandelskammeret og andre grene af erhvervslivet, biskop, stiftamtmand og politimester, magistraten med borgmesteren i spidsen, chefer for lokale afdelinger af etater og pengeinstitutter, en række kommunale embedsmænd m.fl.

Festen blev en rigtig Odense-begivenhed! Man gik til bords til tonerne af Johan Svendsens festpolonaise, spillet af Odense Byorkester, der tillige spillede under middagen og derved bidrog til at give aftenen et stilfuldt præg.

Der var på forhånd truffet aftale om, at der skulle holdes 5 taler, og talerne fik ordet af aftenens toastmaster, direktør Aage Lommer, der indledte med at fremsige en prolog, forfattet af ham selv, hvorefter foreningens formand, købmand Erik A. Hansen, bød den store forsamling velkommen.

Handelsminister Hilmer Baunsgaard sagde i sin tale, at festen – selv om Odense Handelsstandsforening ikke var den første, der fejrede 100-års jubilæum – var forlenet med en særlig glorie på grund af foreningens ganske særlige indsats for Odense by og dens fremtrædende plads i dansk erhvervsliv. Ministeren fortsatte: »Jeg vil ved denne lejlighed lykønske Odense Handelsstandsforening med, at den altid har haft for øje, at en bys trivsel er andet end den kontante produktion. Den er tillige samspillet mellem videnskab og erhvervsliv. Med støtte fra erhvervslivet i Odense vil vi være i stand til at fremme det tidspunkt, hvor Odense Universitet, som alle ved skal komme, er en realitet. Grundlaget er til stede, og det er en lykke for Odense, at byen har en vågen handelsstand, som også er rede til at bringe ofre. Det er det cementerede grundlag, som vi skal bygge videre på«.

Borgmester Holger Larsen bragte byens lykønskning og takkede for det gode forhold, der altid har været mellem byens styre og handelen. – Foreningens næstformand, konsul Hans Muus, talte som repræsentant for Provinshandelskammeret, og han omtalte nogle af de mange opgaver, foreningen har taget op i årenes løb, og føjede til, at den nu med de pengegaver, den havde fået i anledning af jubilæet, var i stand til at yde et vægtigt bidrag til løsning af unge studerendes boligproblemer. – Grosserer J.F. Busk-Rasmussen holdt »spøgefuldt, poetisk og alvorligt« talen for damerne, hvorefter formanden sluttede den vellykkede festmiddag.

Derefter trådte man dansen i rådhusets festsal, og det blev sent, før der blev sat punktum for en jubilæumsdag, der helt igennem havde været til ære for den 100-årige forening.

Og så til hverdagen!

Større mødeaktivitet

Odense Handelsstandsforenings primære formål har været og er fortsat at fremme Odenses erhvervslivs interesser til gavn for medlemmerne, og det gør den såvel internt som eksternt.

Så længe foreningen har haft sit hus på Albani Torv, har det dannet rammen om en række aktiviteter med det formål at orientere medlemmerne om udviklingen inden for erhvervslivet samt at følge den politiske udvikling, set ud fra erhvervslivets synspunkter, såvel på landsplan som på lokalt plan.

Dette har foreningen sikret sig ved afholdelse af en række møder, og på dette område kan der konstateres en stigende aktivitet i de forløbne 25 år.

Man har opretholdt den gamle tradition med afholdelse af agerhøsegilde i oktober, torskegilde i november og fødselsdagsfest i begyndelsen af februar. Langt op i tiden var disse festlige arrangementer henlagt til Grand Hotel, men i de senere år har man indtaget menuen i Restaurant Skoven, Restaurant Næsbyhoved Skov og Hotel H.C. Andersen.

Ved agerhøsegildet og torskegildet har man ikke kun tænkt på det kulinariske. Man har bestræbt sig på at finde en prominent gæstetaler, og der har normalt været god tilslutning. Rekorden blev nok sat i 1977, hvor 183 af foreningens medlemmer deltog i agerhøsegildet. Gæstetaler var Mogens Glistrup! – Rekorden blev dog hurtigt slået, idet 350 deltog i agerhøsegildet i oktober 1985, hvor statsminister Poul Schlüter var gæstetaler.

Fødselsdagsfesten har skiftevis været fejret med herremiddag, middag med damer og middag med gæster, og der har altid været fin stemning og godt humør. Som gæster har der været tradition for at invitere byens honoratiores, bl.a. borgmester, rådmænd, kommunale embedsmænd, chefer for etaterne m.fl. Nok har de været foreningens gæster, men kuerten er blevet betalt af de medlemmer, der har været udpeget til at føre gæsterne til bords. Til tider en dyr ære, men trods alt en ære! – I de senere år har fødselsdagsfesten været fejret med middag med damer.

Også ved generalforsamlingen i marts har der været spisning. I mange år var der tradition for at servere gule ærter, men i de senere år er det gået sørgeligt tilbage. I 1982 serveredes der kold buffet, og året efter bortfaldt spisningen!

Ud over de fire faste årlige arrangementer var der i begyndelsen af perioden yderligere et par foredragsaftener på programmet, og samlet blev det til 6-8 arrangementer i vintersæsonen. Det praktiske tog Ordningsudvalget sig af, og gang på gang lykkedes det at få kendte politikere, fremtrædende erhvervsfolk, etaternes chefer m.fl. på talerstolen. En årrække bestræbte man sig på at få en årlig ministeraften, og naturligt var det oftest den siddende handelsminister, der gav medlemmerne en politisk orientering om emner inden for handel og industri. Flere gange har en forhenværende eller siddende statsminister været foreningens gæstetaler, således i 1966 Erik Eriksen, i 1969 Hilmer Baunsgaard, i 1976 Poul Hartling og sidst i 1985 Poul Schlüter.

I en periode omkring 1970 kneb det med mødeaktiviteten, og det førte til nedsættelse af et Målsætnings- og initiativudvalg med direktør Kurt Keilberg som formand. Året efter blev der fremsat forslag om et ugentligt møde i foreningens lokaler, og det var der positiv stemning for. Som mødedag valgte man onsdag, og af hensyn til de butiksdrevende blev mødetidspunktet sat til kl. 17. – Arrangementerne var tænkt som uformelle klubmøder, hvor man kunne mødes over en drink og drøfte aktuelle problemer. Samme år trådte en ordning i kraft med to af byens større virksomheder som sponsorer for en sæsons onsdagsmøder. Forslagsstillerne, Elias B. Muus og Det fynske Trælastkompagni, lagde ud, og siden fulgte odenseanske pengeinstitutter, kreditforeninger, Albani, Vingården, Fancy Food, Dansk Melcentral, Hastrup, Kolgros, H.J. Hansen, Rasmus Holbeck, Aug. Christgau, Advokatkontoret Jernbanegade 4, Micro Matic, Revision Fyn, V. Holm Jensen og Fyens Stiftstidende.

Medvirkende til onsdagsmødernes succes var den debat, der førtes. Oftest kom den i gang på grundlag af mindre oplæg fra de tilstedeværende medlemmer, men efterhånden gik man over til at invitere gæstetalere, i begyndelsen nogle gange i hver sæson, de senere år mindst ved hvert andet møde. Kredsen af foredragsholdere er blevet udvidet betydeligt. Efterhånden er der blevet skabt

Direktør Kurt Keilberg, formand for Handelsstandsforeningen siden 1982, har efter at have ringet med skibsklokken, betrådt landets mest særprægede talerstol: to gode gamle Albani-ølkasser, dækket af et ægte tæppe.

tradition for, at borgmesteren åbner sæsonen, og adskillige gange har hans rådmænd og ansvarshavende chefer orienteret om lokale projekter. En række politikere, fremtrædende repræsentanter for handel og industri, for arbejdsmarkedets parter, chefer for pengeinstitutter og etater, førende forskere og fremtrædende kulturpersonligheder m.fl. har gennem årene stået på talerstolen ved onsdagsmøderne.

Handelsstandsforeningens medlemmer betegner deres talerstol som landets fornemste, og hvordan det skal opfattes, ved de selv. Yderligere tør man betegne den som landets mest særprægede, idet den udgøres af to af de gode gamle Albani-ølkasser, dækket af et ægte tæppe! Her tager formanden plads og ringer med skibsklokken, når mødet åbnes, her holder gæstetaleren sit foredrag, her formulerer de tilstedeværende medlemmer deres indlæg i den efterfølgende debat, og her stiller formanden sig og

Onsdags-møderne er populære, og sæsonen 1986-87 indledtes som de forudgående af byens borgmester.

ringer med klokken, når mødet hæves. Sig ikke, at der ikke er stil over møderne i byens handelsstandsforening!

Nok så væsentligt som talerstolens beskaffenhed er det, der lyder fra den, og det kan med tilfredshed konstateres, at der gennem årene herfra har været ført en god og saglig debat, der gang på gang har vundet genklang i pressen.

Mødesæsonen er udvidet fra september til april, og de senere år er man nået op på en snes møder om året. I løbet af den sidste halve snes år har foreningen således udviklet sig til en debatklub med mange gode arrangementer på programmet, og tilslutningen må betegnes som absolut tilfredsstillende. Man tilstræber et så bredt spekter af emner og gæstetalere som muligt, og onsdagsmøderne er med årene blevet en vigtig del af foreningens virke.

Medvirkende til den livlige mødeaktivitet har det uden tvivl også været, at Odense Handelsstandsforening har sit eget hus, og at arrangementerne afvikles i de vante hyggelige omgivelser. Man

føler sig hjemme, når man mødes, og man nyder den nærmest engelske klubstemning, der hersker. Ethvert medlem har mulighed for at invitere en gæst med, og det er der adskillige, der benytter sig af.

Der er virkelig interesse for onsdagsmøderne. Det er aktuelle emner, der tages op til debat, og oftest er det i lokalerne på Albani Torv, foreningens medlemmer har fået den første orientering om nyt inden for lovgivningen, især på de skattetekniske og afskrivningsmæssige områder. Eksempelvis er begreber som moms, kildekat og ØD på et tidligt tidspunkt blevet belyst ved eksperter, og som man kan forvente, er det ikke alle fænomener, der er faldet i lige god jord hos foreningens medlemmer. – Ved generalforsamlingen i 1962 dukkede et helt nyt fænomen op, der hed databehandling. Der var i København dannet en databehandlingsforening, og det ville man selvfølgelig gerne høre noget mere om i Odense. Resultatet blev dannelse af en tilsvarende forening i Odense i 1963, og den fik tilladelse til at benytte foreningens lokaler, idet mange af foreningens medlemmer indmeldte sig i den nye forening og »dens formål skønnedes at have stor betydning for erhvervslivet«. At det kom til at holde stik, kan man forvisse sig om ved at slå efter i telefonbogen, hvor byens EDB-firmaer lægger beslag på en snes spalter!

Det arrangement, der har vakt størst opmærksomhed, er nok mødet med Simon Spies, hvis kortege rullede ind på Albani Torv den 2. april 1982. Formand Spies var i krydsild, og de mange medlemmer, der overværede mødet, fik den halvanden time, showet varede, ikke lov til at trække vejret ét sekund. Der blev jongleret med sjofle ord og milliarder, hvad der fik Fyens Stiftstidendes referent til at karakterisere dagens gæstetaler som »fræk, frivol og vulgær som en 17-årig«. Sjældent har der været sagt så mange frække ord så hurtigt i de fine gemakker, og der blev af dem, der overværede seancen, nok givet mere udtryk for forargelse end beundring. Opskriften på succes fik de dog: »Spar 100 millioner kr. sammen, så kommer den af sig selv«. – Da foreningens formand takkede for dagens oplevelse, replicerede showets hovedperson: Skidesmukt sagt!

Møde med personer som Simon Spies er der også plads til ved foreningens arrangementer.

Større tilgang af medlemmer

Som helhed gælder det, at der i den forløbne periode har været rimelig god opbakning bag foreningen. I årene efter krigen havde den haft 7-800 medlemmer, og sådan forholdt det sig endnu i slutningen af 1960'erne. I årene, der fulgte, faldt medlemstallet, og indtil slutningen af 1970'erne lå det omkring 550.

Hvad man især var opmærksom på var, at foreningen talte for få medlemmer inden for detail-handelen, og man bestræbte sig på i stigende grad at varetage denne gruppes interesser. Mange af de butiksdrevende var medlemmer af gadeforeninger, der således blev en slags konkurrent til foreningen. Man søgte at gøre den opfattelse gældende, at de detail-handlende udover at være medlemmer af gadeforeninger også burde være medlemmer af Handelsstandsforeningen, så at sidstnævnte blev talerør for hele handelsstanden. I mindre byer uden gadeforeninger udgjorde de detail-handlende en større del af handelsstandsforeningens medlemmer, og man håbede, at noget tilsvarende kunne gøre sig gældende i Odense, der havde landets næststørste handelsstandsforening. Trods bestræbelser lykkedes det ikke at ændre væsentligt på forholdet. Detail-handlende udgjorde i 1970'erne ca. 15% af foreningens medlemmer og forblev hele perioden den mindste medlemsgruppe.

Der var enighed om, at øget tilgang af medlemmer var en betingelse for, at foreningen kunne komme til at gøre sig stærkere gældende i den offentlige debat. Hidtil havde man opereret med 8 medlemsgrupper, der hver valgte et medlem til bestyrelsen: korn/frø/trælast, engros-handel, beklædning, isenkram, fabriksvirksomhed, kolonial, kul, mæglervirksomhed/spedition/rederi m.v. Der var enighed om en modernisering af foreningens vedtægter, og et af resultaterne af den strukturdebat, der førtes i midten af 1970'erne, var, at man for fremtiden kun skulle operere med 4 medlemsgrupper: detail, engros, produktion og service/transport, der hver skulle vælge to medlemmer til bestyrelsen. En sådan ordning trådte i kraft i 1976.

Det synes dog ikke at have haft den ønskede virkning, idet tilgangen kun var svagt stigende i de følgende år. I 1982 var man således kun nået op på 580 medlemmer.

Skulle foreningen placere sig som talerør for det samlede erhvervsliv i Odense, måtte der gøres mere for at skaffe øget tilgang af medlemmer. Hidtil havde det forholdt sig sådan, at man skulle indtage en overordnet stilling for at opnå medlemskab af foreningen. I 1982 vedtog man at ændre vedtægterne, så at »enhver, der er beskæftiget inden for privatøkonomisk erhvervsvirksomhed, herunder liberalt erhverv med tilknytning til erhvervslivet« kan optages i foreningen, og yderligere iværksatte man en kampagne med det formål at hverve nye medlemmer.

Der blev fremstillet en brochure, der orienterede om foreningens virke, og den blev udsendt til 1600 personer. Ikke mindst søgte man at gøre merconomer, revisorer, rådgivende ingeniører, arkitekter, ejendomsmæglere m.fl. opmærksom på de muligheder, foreningen rummede for disse grupper. Yderligere afholdtes der møder for medlemmer af Håndværker- og Industriforeningen, Rotary, Junior Chamber, Round Table o.a. Forsøget kom til at bære frugt, idet der siden den iværksatte kampagne har været god medlemstilgang. Alene i løbet af det første halve år fik foreningen nær 100 nye medlemmer. Mens antallet af medlemmer i 1982 var 580, nåede man i løbet af 1984 op på 700. På det tidspunkt satte man sig som mål at nå op på 1000 medlemmer i løbet af de kommende år. 1. november 1986 talte foreningen 740 medlemmer, fordelt på de enkelte grupper:

engros	125 medlemmer	17%
detail	100 medlemmer	14%
produktion	134 medlemmer	18%
service/transport	381 medlemmer	51%
<hr/>		
ialt	740 medlemmer	100%

Medlemstilgangen har bidraget til at rette betydeligt op på foreningens økonomi. De årlige regnskaber i 1960'erne udviste som regel et mindre overskud, og der blev skabt rimelig balance ved justering af kontingentet. Den første forhøjelse blev foretaget i 1962. I 15 år havde kontingentet udgjort 66 kr. om året, og det

hævedes nu til 96 kr. 1968 vedtoges det at forhøje kontingentet til 140 kr. om året.

I årene, der fulgte, udviste regnskabet flere gange underskud, og kontingentet måtte forhøjes hvert år, 1972 til 180 kr., 1973 til 200 kr., 1974 til 250 kr., 1975 til 400 kr. Grunden til den anstrengte økonomi var først og fremmest bygningens drift. Renovering af huset trængte sig på, og med henblik herpå nedsattes der i 1974 et Bygge- og vedligeholdelsesudvalg, der i tiden, der fulgte, førte forhandlinger med arkitekt Aksel Henriksen. De af ham fremsatte forslag viste sig at være for dyre at gennemføre, og man måtte opgive planerne i første omgang. Der var imidlertid enighed om, at der måtte gøres noget effektivt, hvis ikke ejendommen skulle forfalde og tabe i værdi.

Den betydelige forhøjelse af kontingentet og til gengæld reduceret kontingent til Provinshandelskammeret samt de senere års øgede tilgang af medlemmer har udvirket, at regnskabet normalt udviser et pænt overskud. Vendepunkt var året 1975, der udviste et overskud på 59.000 kr., hvoraf 50.000 kr. kunne hensættes til vedligeholdelse af ejendommen. Siden er der hensat betydelige beløb til vedligeholdelse, fornyelse af inventar m.v., og der er i sommeren 1986 gennemført en omfattende renovering, så at huset kan tage sig smukt ud ved det forestående jubilæum. – Siden 1977 er der yderligere om året hensat 10.000 kr. til en jubilæumsfond.

Siden er kontingentet yderligere justeret, og det andrager i dag 615 kr. excl. moms om året. Det er en relativ stor stigning i forhold til de samlede indtægter, der i begyndelsen af 1960'erne androg ca. 125.000 kr., i dag ca. 550.000 kr. Hvad man har vundet ved den relativ store stigning er bl.a. en sikring af husets fremtid.

Ejendommen på Albany Torv, der siden 1928 har dannet rammen om Handelsstandsforeningens aktiviteter. Ejendommens historie kan føres tilbage til begyndelsen af 1600-tallet.

Huset på Albany Torv

Odense Handelsstandsforening overtog bygningen på Albany Torv i 1927, og den havde da allerede mange år på bagen.

Gården lå på Torvet, senere benævnt Albany Torv, der blev anlagt midt i 1500-tallet på den tidligere kirkegård. En udvidelse af Torvet blev foretaget omkring 1580, og gårdene på den sydlige side af Torvet stammer sandsynligvis fra denne periode.

Mange af de større gårde i byens centrum tilhørte fynske adels-

familier, der anvendte dem som bolig om vinteren. Det var også tilfældet med nuv. Albani Torv 4 og 5, der udgjorde én gård indtil 1829, hvor prokurator Søren Hansen købte gården og frasolgte den del, som nu udgør Handelsstandsforeningens gård. Den hidtidige ejer havde 1813 fået bevilling til at drive klædefabrikation i Odense.

Om den oprindelige gård anfører biskop Engelstoft i sin »Odense Byes Historie« (1862), at den i 1637 blev overtaget af generalkrigs- og landkommissær Henrik Podebusk til Kørup, og at den indtil 1616 havde været ejet af Breide Rantzau, ejer af Brahetrolleborg og en række andre fynske gårde (død 1618), og af Axel Brahe til Elvedgård (død 1616), 1616-36 af Erik Urne til Søbysøgård og 1636-37 af Ulrik Christian Gyldenløve til Ulriksholm. Sidstnævnte var ganske vist kun 5 år gammel, da han blev ejer af gården, men hans far, Christian IV, ønskede at sikre hans fremtid, og det gjorde han bl.a. ved at tilskøde ham to gårde i Odense. Gården på Torvet var han dog kun ejer af en kort periode, idet den som nævnt 1637 overtoges af Henrik Podebusk til Kørup. – Efter dennes død i 1657 tilfaldt gården Mourids Podebusk til Egebjerggård, der døde år 1700. Gården blev ombygget i 1700-tallet, og den var da en betydelig toetages bygning på 19 fag.

1769 blev gården solgt til Niels Juel til Hverringe, og siden har den været ejet af følgende:

Albani Torv 4 og 5:

- 1769-1807 Stamhuset Hverringe
- 1807 Hofjægermester Ove Johan Wind, Hindemæe
- 1807-1810 Kammerjunker S.T. Schøller von Krogh, Løjtved
- 1810-1813 Overtoldbetjent C.J. Fencker
- 1813-1829 Klædefabrikant Schrøder

Albani Torv 4:

- 1829-1842 Kammerherre og amtmand Jens v. Benzon
- 1842-1885 Læge, generalkrigskommissær
Poul Adam v. Scholten
- 1885-1910 Kaptajn Jens Benzon Scholten
- 1910-1915 Fyens Afholdshotel
- 1915-1927 Hestehandler Frits Kruuse
- 1927- Odense Handelsstandsforening

Forhandling om køb af gården blev ført i 1927, hvor foreningen en kort tid havde holdt til i lejede lokaler i naboejendommen, tilhørende Håndværker- og Industriforeningen, og der blev tinglyst skøde den 20. december samme år. Købesummen var 125.000 kr. Efter endt restaurering kunne Handelsstandsforeningen indvi sin egen bygning den 2. november 1928, og den har siden været foreningens domicil.

Foreningens medlemmer har gennem årene forstået at værne om det gamle hus, idet de har erkendt værdien af, at erhvervslevets folk har et centralt mødested i foreningens lokaler. Nok er det et dejligt hus, men det er også et dyrt hus, og salg af bygningen blev inddraget i diskussion om husets fremtid omkring 1970, hvor ejendomsværdien var steget så betydeligt, at udnyttelsen af det ikke stod i forhold til omkostningerne. Der var dog ingen overhængende økonomisk fare, og man besluttede at stille sagen i bero og indtil videre følge udviklingen.

Der gik dog ikke mere end et år, før diskussionen blev genoptaget, og der gjorde sig flere synspunkter gældende. For salg af huset talte, at det blev brugt for lidt og som følge deraf var for dyrt i drift, hvortil kom, at omfattende reparationer trængte sig på. Mod salg af huset talte det privilegium, det var for en forening at have egne lokaler, – tilmed et hus med gamle traditioner og en atmosfære, som medlemmerne syntes om; følgelig burde der gøres en indsats for at bevare det.

Foreningens tidligere næstformand, konsul Hans Muus, var en af dem, der tog ivrigst del i debatten. Han var fortaler for bevarelse af huset og gjorde følgende gældende: »Det er ikke vore penge, der står i denne bygning. Det er vore forfædres. Jeg er ikke sikker på, at de ville have accepteret de tanker, der er om salg af huset. Vi har før magtet store opgaver uden at sælge ejendommen. Hvis man sælger huset, nedtrapper man samtidig Handelsstandsforeningens position. Huset på Albani Torv er den talerstol, hvorfra handelen i Odense skal øve sin indflydelse på byen og dens udvikling«. På den anden side hævdede foreningens daværende kasserer, direktør Steffen Holmblad: »Det koster meget at eje og vedligeholde et sådant hus. Hvert møde koster foreningen 300 kr. pr. medlem, der møder. Det er urimeligt, og vi bør sælge huset«. – En, der prøvede at se det fornuftige i begge synspunkter,

udtrykte det således: »Hjertet siger, at vi skal beholde ejendommen, men forstanden siger, at den skal sælges«!

Foreningens daværende formand, direktør Anders Thybo, slog til lyd for, at det, som huset kunne indbringe i salg, skulle danne startkapital for et kongreshus. Et sådant havde længe stået på byens ønskeseddel, og det kunne måske være et startskud, hvis den kapital, foreningen ved salg af huset kom til at råde over, indgik som en prioritet mod at få stillet lokaler til rådighed i et kommende kongreshus.

Sådan skulle det nu ikke komme til at gå. Man nåede til enighed om, at der skulle gøres et forsøg på at få skabt flere aktiviteter i huset, og at det ikke skulle afhændes, så lang tid foreningen ikke befandt sig i en økonomisk krise.

Selv om økonomiske problemer var ved at vise sig i midten af 1970'erne, fastholdt man ønsket om at beholde huset. Som nævnt øgedes antallet af arrangementer i foreningens regi, og med årene viste et stadig stigende antal foreninger interesse for at gøre brug af lokalerne. De var velegnede til konferencer, møder og kurser af forskellig art, og de kunne udlejes, såfremt en vis procentdel af disse foreningers medlemmer tillige var medlemmer af Handelsstandsforeningen. Efterhånden øgedes aktiviteten, og i de senere år har der ikke været mange dage i sæsonen, hvor der ikke er foregået et eller andet i huset. Foreningen har på denne måde fået et tættere samarbejde med en række af byens øvrige foreninger, og fra bestyrelsens side appellerer man fortsat til medlemmerne om at gøre brug af husets lokaler i så vid udstrækning som muligt. Sidst har Håndværker- og Industriforeningen, der som nævnt en årrække havde lokaler i naboejendommen, indgået lejemål om brug af en del af husets lokaler fra 1. september 1986.

Den 2. november 1978 kunne man markere 50-årsdagen for indvielse af huset. Der blev holdt reception, og de, der havde ønsket at være med til at markere dagen, havde taget hensyn til, hvad der stod øverst på ønskesedlen: pengegaver, der kunne anvendes til forbedring af huset. Der blev ved denne lejlighed givet udtryk for, at det er et privilegium for Handelsstandsforeningen at have eget hus, og at dette privilegium skal udnyttes. På den ene side har huset patina, på den anden side tidssvarende mødelokaler. De, der i sin tid slog til lyd for, at huset ikke måtte

sælges, fik ret. Huset er fortsat et centralt mødested for det odenseanske erhvervsliv, og det vil det også være i fremtiden. Dertil kommer, at Odense Handelsstandsforening fortsat er den eneste handelsstandsforening her i landet, der har eget hus, og medlemmerne vil fortsat forstå at værne om det.

Midt i glæden over de mange muligheder, huset rummer, har man imidlertid ikke glemt, at det har trængt til en større renovering. Den har stået på det meste af sommeren 1986, og der er moderniseret for et par millioner kroner. »Vi får det pæneste hus på Albani Torv«, udtalte formanden ved generalforsamlingen, og siden er der bl.a. lagt nyt tag på huset, og facaden er frisket op. Yderligere er husets indre grundigt renoveret, og der er indrettet lokaler til Håndværker- og Industriforeningen, der som nævnt har truffet aftale om lejemål af lokaler i stueetagen. Da der i sin tid var indrettet stalde her, var der ingen, der drømte om, at de skulle omdannes til kontor og mødelokale for byens håndværkere og handlende.

I 1979 overtog Kreditforeningen Danmark Industripalæet med henblik på opførelse af en ny bygning. Det affødte imidlertid en hård kritik på grund af bygningens historiske værdi, og der blev fra mange sider fremsat ønske om bevarelse af den gamle facade, – et ønske, som flertallet af Handelsstandsforeningens bestyrelse delte. Man måtte mange trængsler igennem, og byggeriet blev forsinket betydeligt. Det gamle Industripalæ blev nedrevet, og byggeriet kunne omsider påbegyndes i 1983. Den nye bygning støder direkte op til Handelsstandsforeningens hus, og de skrammer, som det blev påført under opførelsen af den nye bygning, er blevet udbedret, så at det fungerer tilfredsstillende.

Handelsstandsforeningen glæder sig over et godt naboskab, og man må håbe, at de, der har deres gang i det nye hus, kan affinde sig med naboskab med det gamle hus, som det deler væg med!

Af billedet, der er taget på en skyttelaugsdag omkring århundredskiftet, fremgår det, at Handelsstandsforeningens bygning og ejendommen på hjørnet af Albani Torv og Albanigade oprindeligt har været én gård. Den nuværende naboejendom, hvor vagtselskabet »Securitas« har til huse, opførtes 1935.

Provinshandelskammeret

Noget andet, der gentagne gange har været bragt til diskussion, er den tyngende byrde, som medlemskab af Provinshandelskammeret via Den fynske Handelsstands Centralforening har udløst.

Kontingent til Provinshandelskammeret har været en væsentlig post blandt Handelsstandsforeningens udgifter; indtil dannelsen af Danmarks Engroshandelskammer i 1968 androg det således mere end halvdelen af de samlede udgifter. Ud fra dette er det forståeligt, at man med jævne mellemrum har rejst spørgsmålet

om, hvorvidt foreningen fik tilstrækkeligt udbytte af sit medlemskab.

Selv om kontingentet til hovedorganisationen og centralforeningen reduceredes væsentligst efter 1968, fortsattes diskussionen, og samtidig blev der fra flere sider slået til lyd for det hensigtsmæssige i at slå Provinshandelskammeret og Grosserer-Societetet, repræsenterende henholdsvis provinsens og hovedstadens handelsorganisationer, sammen til én organisation, der kunne varetage alle interesser på landsbasis. Resultatet af diskussionerne er blevet sammenslutning af de to organisationer fra 1. januar 1987 til én organisation med navnet Det Danske Handelskammer. Planerne blev fremlagt på et møde den 12. februar 1986 på Børsen, hvor den fremtidige organisation skal residere, og den endelige vedtagelse skete ved de to organisationers repræsentantskabsmøde den 20. marts s.å. Det vil således fortsat være muligt for Handelsstandsforeningen at være tilsluttet en slagkraftig hovedorganisation.

Nok er de ca. 100.000 kr., som kontingentet i dag andrager, mange penge, men det er procentuelt kun halvdelen af det beløb, der betaltes før 1968, og man må i denne forbindelse ikke overse, at Provinshandelskammeret har været repræsenteret i mere end 60 kommissioner, nævn og udvalg, hvor der bl.a. forhandles lovgivningsspørgsmål, der griber ind i erhvervslivets vilkår. Kammeret har gennem årene varetaget provinsens erhvervsinteresser på dygtig vis, og det har medvirket til at mindske det modsætningsforhold, der tidligere var mellem hovedstaden og provinsen.

Det har de senere år været bestyrelsens holdning, at medlemskab af Provinshandelskammeret har givet større gennemslagskraft over for myndighederne – en holdning, som foreningens nuværende formand har understreget kraftigt gennem den beretning, han har aflagt ved den årlige generalforsamling.

Odense Handelsstandsforening har siden 1953 været repræsenteret i Provinshandelskammerets bestyrelse ved konsul Hans Muus, direktør Hans Flinch, direktør Aage Moth, direktør Anders Thybo, direktør Richard Wilhjelm, grosserer Leif Ladbye Hansen og direktør Hans Erik Hempel-Hansen (siden 1978), og heraf har to beklædt formandsposten: konsul Hans Muus (1958-62) og direktør Hans Erik Hempel-Hansen (siden 1981).

Sekretariat og portner

Lige så store poster på budgettet som kontingent til hovedorganisationen er lønninger og administration og hvad dertil hører. Udover bestyrelsens egen sekretær har foreningen en lønnet sekretær, og dennes arbejde blev i begyndelsen af perioden som nævnt dygtigt udført af prokurist Chr. Secher. Han var genstand for hyldest, da man i 1970 markerede, at han havde været foreningens sekretær gennem 40 år, og det samme var tilfældet, da han to år senere trak sig tilbage fra posten. Han blev ved denne lejlighed udnævnt til livsvarigt medlem af foreningen.

Sekretærarbejdet blev pr. 1. juli 1972 overdraget Odense Turistforening. På grund af stigende arbejdsbyrde så Turistforeningen sig i 1978 imidlertid nødsaget til at opsigte det ellers upåklagelige samarbejde, og da foreningens administration også voksede med årene, besluttede man at oprette eget sekretariat. Et sådant indrettedes i husets stueetage, og ordningen trådte i kraft den 1. maj 1979. Som halvdagsbeskæftiget sekretær ansattes fru Birte Michelsen, der siden har varetaget sekretærfunktionerne på bedste vis. Der ydes medlemmerne en god service gennem sekretariatet, og stillingen som sekretær er med årene blevet en hel-dags-beskæftigelse.

Øvrige praktiske funktioner har været varetaget af en portner. – Oprindelig hørte det til hans opgaver at bringe papirer til samtlige bestyrelsesmedlemmer rundt omkring i byen, og ofte måtte han vente for at få svar med tilbage. Siden indskrænkede hans virksomhed sig til rent praktisk arbejde i huset, og da portneren i 1983 trak sig tilbage, benyttede man lejligheden til at nedlægge stillingen og træffe anden ordning vedrørende det praktiske arbejde, der naturligt følger med, når foreningen har eget hus.

Bestyrelsen

Også hvad det rent organisatoriske angår, er der sket ændringer i den forløbne periode. Foreningens medlemmer var som nævnt indtil 1977 opdelt i 8 branchegrupper, der valgte hver sin ordførende som medlem af bestyrelsen. Bestyrelsen talte 13 medlemmer, og de resterende 5 valgtes af generalforsamlingen. I kortere perioder var bestyrelsen suppleret med yderligere et medlem.

Med årene indså man det upraktiske i opdelingen i et så stort antal grupper, og i 1977 indførte man som nævnt en ny struktur med kun 4 medlemsgrupper. – Gruppevalg foretages før generalforsamlingen, og de enkelte grupper udpeger hver to bestyrelsesmedlemmer, mens de resterende 3 vælges af generalforsamlingen. Bestyrelsen tæller således i dag 11 medlemmer mod tidligere 13.

Hyppige skift på bestyrelsesposterne fremmer ikke en forenings virksomhed. På dette punkt har Handelsstandsforeningen været begunstiget i den forløbne periode, idet en række af foreningens medlemmer har haft sæde i bestyrelsen i en længere årrække:

købmand Erik A. Hansen	1942-64
konsul Hans Muus	1947-77
købmand Tage Ladbye-Hansen	1948-64
skibsmægler Kai Backhausen	1949-69
direktør Steffen Holmblad	1950-74
direktør Børge Olsen	1952-70
isenkræmmer Herman Zinck	1954-68
direktør Vilhelm Nielsen	1954-69
grosserer H. Stokkebye Christiansen	1959-73
grosserer J.F. Busk-Rasmussen	1959-77
grosserer Carl Friis	1959-77
direktør Richard Wilhjelm	1961-77
grosserer Leif Ladbye-Hansen	1964-77
direktør Anders Thybo	1966-77
grosserer Volmer Rask Nielsen	1969-82

Tre generationer af familien Muus: fra venstre konsul Laurids B. Muus, konsul Thorbjørn Muus og konsul Hans Muus, udnævnt til æresmedlemmer henholdsvis 1926, 1953 og 1977. Alle havde en årrække været aktive for foreningen, Thorbjørn Muus som formand 1943-47, Hans Muus som næstformand 1953-62.

frøhandler Mogens Brock	1970-82
direktør Kurt Keilberg	1973-
direktør Frits Niegel	1974-86

Flere af de nævnte har beklædt posten som formand, næstformand, kasserer eller sekretær (jvf. oversigten si. 87f.).

I 1962 meddelte købmand *Erik A. Hansen*, der havde været foreningens formand siden 1953, at han det følgende år ønskede at trække sig tilbage på grund af en stadig voksende arbejdsbyrde i sin virksomhed. Samtidig trak konsul Hans Muus sig tilbage som næstformand, idet han – ligeledes med begrundelse i en stor arbejdsbyrde i sin virksomhed – ikke så sig i stand til at overtage formandsposten. Som ny næstformand valgtes direktør *Hans Flinch*.

Da *Erik A. Hansen* året efter nedlagde sit hverv, blev han stærkt hyldet for sin initiativrige indsats i foreningen gennem 21 år, deraf de 10 år som formand. Det blev ved denne lejlighed fremhævet, at oprettelsen af Tietgenskolen (jvf. si. 61) i det væsentlige var hans fortjeneste, ligesom han i sin tid havde frem-

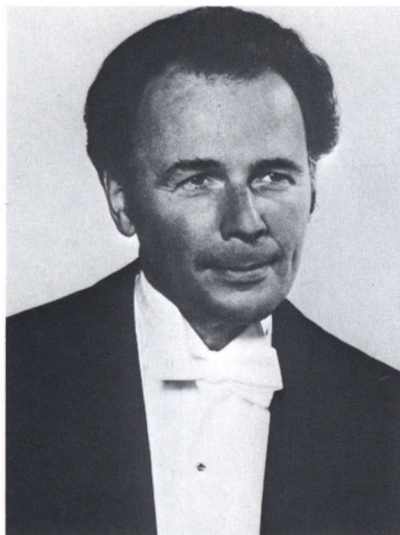

T.v. købmand Erik Hansen, formand for Odense Handelsstandsforening 1953-63; t.h. direktør Hans Flinch, formand for Odense Handelsstandsforening 1963-66.

sat ideen om en flyrute Odense-København. »Det er ikke alene købmandens praktiske evner, der er kommet os til gode«, udtalte konsul Hans Muus, der ved generalforsamlingen fremførte foreningens tak til den afgående formand, »Erik A. Hansens sunde købmandsmoral har også præget vor forening og givet den anseelse«.

Direktør *Hans Flinch* overtog posten som formand efter Erik A. Hansen. I 1966 overtog han imidlertid en stilling i København og fraflyttede byen. Også til ham lød der tak for dygtigt og effektivt arbejde de 3 år, han havde været foreningens formand.

Som ny formand valgtes 1966 direktør *Richard Wilhjelm*, foreningens næstformand siden 1963. Efter 3 år så han sig nødsaget til at nedlægge sit hverv på grund af voksende arbejdsbyrde i sin virksomhed som følge af dennes fusion med en anden større virksomhed i byen. Han efterfulgtes af direktør *Anders Thybo*, der hidtil havde repræsenteret foreningen i Provinshandelskammeret. Han var formand indtil 1975, og han blev – som sin forgænger

T.v. direktør *Richard Wilhelm*, formand for *Odense Handelsstandsforening* 1966-69; t.h. direktør *Anders Thybo*, formand for *Odense Handelsstandsforening* 1969-75.

– hyldet for den indsats, han havde øvet for den odenseanske handelsstand.

I 1975 trådte grosserer *Volmer Rask Nielsen* til. Han havde været foreningens næstformand siden 1971 og en periode fungeret som formand. Det var i en vanskelig tid, han overtog formandshvervet, men det lykkedes ham ved en energisk indsats at få rettet foreningens økonomi op og øget dens aktiviteter i betydelig grad. Efter at han var tiltrådt som formand, blev der taget initiativ til udsendelse af »OH-information« som et fast bindeled mellem foreningen og dens medlemmer. Første nummer udsendtes ved nytårstid 1977. 1985 ændrede medlemsbladet navn til »OH-nyt«. – Foreningen har altid været hans hjertebarn, og han har gennem årene ydet en stor indsats for dens medlemmer. Han har ikke alene skabt nye initiativer, men også våget over, at der er blevet holdt på stil og former.

1982 overtoges formandshvervet af foreningens daværende næstformand, direktør *Kurt Keilberg*. Nye initiativer er blevet

I 1981 og 1982 udnævntes henholdsvis grosserer Carl Friis (administrator af foreningens legater, formand for Tietgenskolen 1968-78) og grosserer Volmer Rask Nielsen (næstformand 1971-75, formand 1975-82) til æresmedlemmer af Handelsstandsforeningen.

taget, og man har i tiden siden da kunnet notere en stærkt øget tilgang af nye medlemmer.

1960-86 har bestyrelsen kun haft to sekretærer, direktør *Steffen Holmblad* og direktør *Frits Niegel*. Også revisorerne har været »trofaste«. Efter at have udført revisionsarbejder i henholdsvis 15 og 36 år afløstes statsaut. revisor *Erling Bruun* og konsul *Ove Hennings* i 1971 og 1975 af henholdsvis *Revision Fyn* og direktør *Børge Davidsen*. Sidstnævnte er 1986 afløst af frøhandler *Mogens Brock*.

I den forløbne periode er der udnævnt tre nye æresmedlemmer:

I 1977 udnævntes konsul *Hans Muus* til æresmedlem som tak for mangeårigt virke og dygtig indsats for handelsstanden, 30 år i foreningens bestyrelse og 9 år som viceformand og formand for Provinshandelskammeret. Ved den lejlighed blev det bl.a. fremhævet, at Hans Muus altid klart og modigt har talt erhvervslivets og i særdeleshed handelens sag.

I 1981 udnævntes grosserer *Carl Friis* til æresmedlem. Han havde på daværende tidspunkt været medlem af foreningen i 53 år, og han havde som medlem af bestyrelsen gennem 18 år påtaget sig mange opgaver. Ikke mindst viste han interesse for unges uddannelse. Han var således gennem en årrække foreningens repræsentant i Tietgenskolens bestyrelse og skolens formand i 10 år, ligesom han var en dygtig administrator af foreningens mange legater (jvf. si. 60). Dette arbejde måtte han på grund af svigtende helbred trække sig tilbage fra, og det var ved den lejlighed, han udnævntes til æresmedlem. – Carl Friis døde i 1982.

Året efter udnævntes grosserer *Volmer Rask Nielsen* til æresmedlem. På daværende tidspunkt havde han været medlem af foreningen i 41 år, havde været medlem af bestyrelsen i 13 år og dens formand i 7 år. Som tak for seriøst og godt arbejde baseret på gensidig loyalitet og ikke mindst hengivenhed for foreningen havde man ønsket at udnævne ham til æresmedlem. – Volmer Rask Nielsen, der gennem en årrække havde haft sin gang i huset næsten daglig, kvitterede ved at overrække foreningen et maleri med en fuldrigget skonnert på vej ud af Øresund som motiv, symboliserende danskens vej ud i den store verden med håb om indsats til gavn for fædrelandet. – »Volmer« er still-going-strong, og man kan fortsat trække på hans viden og erfaring.

Udvalg og legater

Forskellige interne opgaver er i tidens løb blevet løst af en række udvalg, nedsat af bestyrelsen. Derudover har Handelsstandsforeningen været med til at løse en række eksterne opgaver gennem repræsentation i diverse udvalg, nedsat af amt, kommune m.fl. (jvf. si. 71).

Ved periodens begyndelse havde bestyrelsen fem interne udvalg, nemlig et Voldgiftsudvalg, et Udvalg til Vejning og Måling, et Økonomiudvalg, et Legatudvalg samt et Ordningsudvalg, der varetog det praktiske ved foreningens arrangementer. Når særlige problemer har skullet løses, er der yderligere blevet nedsat udvalg; eksempelvis blev der i 1970'erne i forbindelse med den forestående renovering nedsat et Bygge- og vedligeholdelsesudvalg, og i forbindelse med foreningens omstrukturering et Målsætnings- og aktivitetsudvalg.

I dag har bestyrelsen følgende udvalg:

- et *Legatudvalg*, der administrerer foreningens legater og behandler indkomne ansøgninger,
- et *Møde- og arrangementsudvalg*, der fastlægger og varetager det praktiske ved onsdagsmøderne og andre arrangementer,
- et *Husudvalg*, der varetager almindelig vedligeholdelse og tager stilling til renovering og evt. ombygning,
- et *Informationsudvalg*, der redigerer foreningens medlemsblad og i forbindelse hermed fremskaffer/udarbejder artikler og meddelelser til samme,
- et *PR-udvalg*, der udarbejder forslag til informationsmateriale til brug for markedsføring af foreningen.

Når foreningen har et Legatudvalg, skyldes det, at den råder over en række fonds, hvis midler gennem årene er skænket af medlemmer til støtte for unges uddannelse:

Odense Handelsstandsforenings Legater omfatter 19 legater, hvoraf det ældste er Lorentz Bierfreunds Legat, oprettet i 1871.

Rækken af legater er i de senere år blevet suppleret med Johanne Elise Stokkebyes legat, Konsul og købmand P.A. Kruuses og hustrus mindelegat, købmand Andreas Mathiesens og hustrus mindelegat og Ignatz og Anna Breums mindelegat. Legatstifterne har hørt til de fremtrædende inden for byens handelsstand, og de har testamentarisk truffet beslutning om, at en del af deres formue skal anvendes til uddannelse af unge inden for handelen. – 1985 indgik N. Tørrings Understøttelsesfond blandt foreningens legater, og samme år fik den overdraget administrationen af H. Chr. Petersens legat.

P.A. Kruuse, der i mange år drev en betydelig materialhandel på Flakhaven, døde i 1940, hans enke i 1962, og et par år efter tilgik det nævnte legat foreningen. Billederne, der hænger i havesalen, har hængt i P.A. Kruuses butik, og de er skænket foreningen af P.A. Kruuses barnebarn. – Ignatz Breum (1843-1917) drev en betydelig manufakturhandel i Vestergade, og han grundlagde for en del af sine midler i 1910 en stiftelse for 11 enker på Vandværksvej. Stiftelsen blev i 1982 solgt til amtet, og pengene, som salget indbragte, overgik til et legat, der administreres af Handelsstandsforeningen. Godkendt legatfundats forelå i 1984.

Købmand Andreas Mathiesen (1881-1958), der var indehaver af forretningen P.C. Rasmussen i Vestergade, havde ifølge testamentarisk bestemmelse indsat Odense Handelsstandsforening som sin livsarving. For den efterladte formue oprettedes der et betydeligt legat, der har været uddelt siden 1969.

For en lille del af udbyttet skal der ifølge testamentsønske hvert år afholdes en overdådig middag for bestyrelsen og evt. gæster. En sådan har da også siden 1962 været afholdt for en snæver kreds! Baggrunden for denne disposition fremgår af et vers, der blev fremsagt ved »Mathiesens middag« i 1981, hundredåret for legatstifterens fødsel:

Dengang var en købmand noget, man kendte,
på Strøget dybe buk personen man sendte.
Mathiesen var festlig, og *mad* – det var livet.
Derfor – måske – legatet blev givet!

Ved middagen serveredes søtungefilet dampet i Chateau d'Yquem, lammeryg stegt rosa m. sprøde grønsager og skøn lam-

mesky, Lisette-marcipandessert med lun chokoladesauce tilsat rom og hjemmelavet vanilleis, alt med tilhørende årgangsvine. – Den hedengangne købmand blev hyldet i taler og vers, og ifølge det foreliggende referat forløb alt i testamentators ånd!

Det væsentlige er imidlertid, at der her er tale om tre så betydningsfulde legater, at de tilsammen har en formue, der er større end de øvrige legater tilsammen.

Odense Handelsstandsforenings Understøttelsesfonds legater omfatter 36 legater, der som helhed er beskedne i forhold til foreningens egne legater. Ethvert medlem af Handelsstandsforeningen er medlem af Understøttelsesfonden, og understøttelsen tilfalder »medlemmer, dissers enker, ukonfirmerede børn og ugifte døtre, alle for så vidt de anses værdige og trængende«.

Som det fremgår, er legatformuen øget betydeligt i den forløbne periode, og der uddeles i dag, om ikke stort flere, så dog betydeligt større legatportioner end for 25 år siden:

	Legater		Understøttelsesfonden	
	1962	31.12.1985	1962	31.12.1985
Formue	714.918	5.485.762*	209.433	263.726
Udbetalt	23.485	153.576	14.220	32.100
Nydere	73	93	34	29

*Nominel værdi: 5.755.161 kr.

Det er relativt store beløb, foreningen råder over. Grosserer Carl Friis var en lang årrække legatforvalter. I 1979 måtte han imidlertid nedlægge sit hverv, og siden 1. januar 1980 har Legatudvalget administreret legaterne, bistået af sekretariatet.

Tietgenskolen

Eksternt har foreningen søgt at virke til handelsstandens bedste ved at skabe gode rammer for unge, der uddanner sig inden for handelen, ved at være med til at præge udviklingen i Odense og ved at lade sin røst høre i den offentlige debat. Gennem sin bestyrelse har den haft sæde i diverse kommissioner, nævn og udvalg og derudover taget initiativer, hvor den har følt, at der var opgaver, der skulle løses.

Tietgenskolen er med rette blevet betegnet som foreningens hjertebarn. Det var foreningens daværende formand, købmand Erik. A. Hansen, der i 1953 tog initiativ til, at tre daværende skoler (Odense Købmandsskole, Handelsskolen i Odense og Den fynske Handelsdagskole) blev samlet til én skole, der fik navnet Tietgenskolen til minde om den odenseaner, der op mod århundredskiftet kom til at betyde meget for dansk handel.

Der opførtes bygninger på Nonnebakken i 1954, og undervisningen påbegyndtes samme år. Skolens rammer blev hurtigt sprængt, og efter 6 års forløb måtte der foretages en udvidelse.

Odense Handelsstandsforening var ejer af skolen og havde dermed det økonomiske ansvar. Det stod klart under de drøftelser, der førtes om skolens organisationsform i begyndelsen af 1960'erne, at der kunne opnås større statstilskud, såfremt skolen overgik til en selvejende institution. Dette blev der banet vej for ved Lov om handelsskoler og handelshøjskoler i 1965, og samme år overgik handelsskolen og handelshøjskolen til en selvejende institution, der lejede lokaler hos Tietgenskolen, hvis bygninger fortsat var Handelsstandsforeningens ejendom.

For lærlingeskolens vedkommende var en større udvidelse i form af nybyggeri påkrævet, og det gav anledning til, at organisationsformen også ændredes for denne skoles vedkommende. Det planlagte byggeri var budgetteret til ca. 20 mill. kr., og foreningen kom under de drøftelser, der førtes, til det resultat, at det næppe ville være muligt gennem virksomheder og fonds at tilvejebringe

den fornødne egenkapital på 3 mill. kr. Det ville være en for stor risiko for foreningen at stå som ejer af bygningerne og udleje dem til skolen, og der var stemning for at lade den foreningsejede lær- lingskole overgå til en selvejende institution, sådan som det var tilfældet med handelshøjskolen og handelsgymnasiet.

Ved et møde den 2. november 1967 besluttede bestyrelsen enstemmigt at indstille til generalforsamlingen at overdrage Tietgenskolens ejendomme og værdier til en selvejende institution, der skulle videreføre læringskolen, og det blev vedtaget ved en ekstraordinær generalforsamling samme år.

Den 11. marts 1969 blev dagen, hvor Odense Handelsstandsforening overdrog Tietgenskolen til selvejende institution. Ved den lejlighed udtalte den da afgående formand: »Det er en skelsættende beslutning, der i dag er ført ud i livet. Det er Handelsstandsforeningens håb for skolen og dens lærerkollegium, at den ændring, der nu er sket, må medvirke til at tilføre danske handelsvirksomheder stadig flere dygtige unge mennesker«.

Det beløb, som foreningen overdrog den nye institution, udgjorde knap 4 mill. kr., hvilke i det væsentlige indestod i bygningerne på Nonnebakken med dertil hørende inventar. En forudsætning for overdragelsen var, at foreningen fortsat kunne øve indflydelse ved repræsentation i skolens bestyrelse.

I forbindelse med opførelse af ny skole henviste kommunen til en grund på Provstegårdens jorder i Bolbro, og arkitekterne Vagn og Per Kyed, der havde forestået opførelsen af skolen på Nonnebakken, gik i gang med at finde frem til den mest formålstjenlige udformning. – Indvielsen af den nye skole på Elmelundsvej fandt sted den 10. april 1971.

Siden sin indvielse i 1954 har Tietgenskolen gennemgået en stor udvikling. Ved sin start havde den 1.300 elever, og antallet har siden været støt stigende. I dag har skolen ca. 8.000 elever, fordelt med ca. 2.000 på Nonnebakken, ca. 1.500 på Elmelundsvej, resten i lejede lokaler i de oprindelige universitetsbygninger på Niels Bohrs Allé samt på Datahøjskolen på Svendborgvej, hvortil Tietgenskolens bestyrelse med Handelsstandsforeningens 5-mands repræsentation med formanden, direktør Frits Niegel i spidsen tog initiativ. Skolen indviedes i 1984. I 1978 integreredes Handels- højskolen med Odense Universitet. – Det er således et noget

Byens tre tidligere handelsskoler blev i 1954 slået sammen og videreført som Tietgenskolen, der opførtes på Nonnebakken. Ved sin start havde skolen 1.300 elever; siden er undervisningen udvidet betydeligt, og skolen har i dag ca. 8.000 elever.

andet billede, der tegner sig i dag, end da man i sin tid startede skolen – for slet ikke at tale om starten i 1863, hvor den navnkundige regnelærer Chr. Hansen påbegyndte undervisning i Odense Handelsforenings Aftenskole for 48 elever.

I dag foregår undervisningen på Nonnebakken (HH, eksportteknikeruddannelsen, Handelsakademiet), Elmelundsvej (Læringskolen, EFG, HH), Niels Bohrs Allé (EFG, HH, EDB-skolen) samt på den nyoprettede Datahøjskole på Svendborgvej.

Formand for Tietgenskolen er en af de mest betydningsfulde poster, der varetages af medlemmer af Handelsstandsforeningens bestyrelse. Posten har i den forløbne tid været besat af købmand Erik A. Hansen (1954-64), direktør Steffen Holmblad (1964-68), grosserer Carl Friis (1968-78), direktør Frits Niegel (1978-86) og Kurt Keilberg (siden 1986), alle fremtrædende medlemmer af Odense Handelsstandsforening og dens bestyrelse. Blandt dem, som var med fra starten og kom til at gøre deres indflydelse gældende i en lang årrække, var konsul Ove Hennings og konsul Hans Muus, der trak sig tilbage i henholdsvis 1969 og 1978. – Der har til stadighed været et godt samarbejde med Tietgensko-

Det øgede antal elever har flere gange sprængt Tietgenskolens rammer, og i 1971 blev en ny afdeling på Elmelundsvej taget i brug. Selv om Tietgenskolen er overgået til en selvejende institution, er Handelsstandsforeningen fortsat repræsenteret i dens bestyrelse, idet den besætter 5 af bestyrelsens poster, deriblandt formandsposten.

lens direktører, Erik Nielsen (1954-71) og Helge Sindal (siden 1971).

Odense Handelsstandsforening føler fortsat et ansvar for unges uddannelse inden for handelen. Foreningen har mulighed for at øve indflydelse på Tietgenskolens drift, idet den besætter 5 af bestyrelsens 8 poster, og den er i dag yderligere repræsenteret i Uddannelsesudvalget for Handelsakademiet og det lokale udvalg for arbejdsmarkedskurser inden for handels- og kontorområdet.

Foreningen støttede i begyndelsen af 1980'erne oprettelse af en datahøjskole i Odense, idet man så det som et virkeligt aktiv for det fynske erhvervsliv. Samtidig protesterede man mod undervisningsministerens planer om nedlæggelse af SVUF (Samarbejdsorganisationen for Videregående Uddannelser på Fyn).

Uddannelse er således stadig noget, der prioriteres meget højt i foreningen.

Parti fra butiksgaden Vintapperstræde, der anlagdes mellem Vestergade og Slotsgade omkring 1977.

Udviklingen i byen

Bysamfundets tarv ligger enhver handelsstandsforening på sinde, og man kan konstatere, at Odense Handelsstandsforening på afgørende måde har været med til at præge udviklingen i byen i de forløbne 25 år. Byplanlægning er i højere grad inde i billedet end før i tiden; gadebilledet har mange steder ændret karakter, og det samme gælder hele forretningsstrukturen. Der har været ført en saglig debat om tingene, og foreningen har set det som sin opgave at varetage ikke alene handelsstandens, men det samlede erhvervslivs sag.

*Parti fra den del af Vestergade, der nu er indrettet til gågade.
(Postkort fra begyndelsen af århundredet).*

Foreningen har med største interesse fulgt udviklingen i byen. De tidligere landsbyer i byens omegn har udviklet sig til forstæder, og de indgik i Odense kommune ved kommunesammenlægningen i 1970. Langt den største del af befolkningen er bosat i de nye kvarterer, og det har medført, at centrum i dag på det nærmeste er død, når forretningerne lukker. Den kendsgerning, at folk forsyner sig med de daglige fornødenheder dér, hvor de bor, har haft til følge, at forretningerne i centrum i stigende grad har måttet specialisere sig. Ikke alle har kunnet følge med i konkurrencen, og det er en realitet, at mange har måttet lukke. Den lille butik på hjørnet eksisterer så godt som ikke mere, og man ved, at det i dag ikke er formålstjenligt at åbne en butik i gammeldags forstand. At begrebet butiksdød har vundet indpas i sproget er en sørgelig kendsgerning!

Medvirkende til strukturændringen i detail-handelen har været, at fremmede kædeforretninger investerede store beløb i de større byer i 1960'erne, og at der i kølvandet fulgte en række større butikcentre. Således åbnede lavprisvarhusene Jeka og Føtex afdelinger i Odense i 1969, og 1968-72 etableredes Tarup-Centret,

Byens første gågade, omfattende dele af Vestergade og Klaregade, indrettedes så tidligt som 1969. Siden er arealet udvidet, så at det omfatter det meste af Vestergade.

Rosengårdcentret og Vollsrosecentret. 1976 åbnede Bilka på Niels Bohrs Allé, og i årene umiddelbart efter opstod Bilka-Centret (i dag Butiksbyen).

Disse centre placeredes alle i byens udkant. De trak automatisk folk fra centrum, og den påførte konkurrence for de handlende i centrum krævede adskillige ofre blandt nærbutikkerne. – Noget nyt og glædeligt var etableringen af butiksgaden Vintapperstræde mellem Vestergade og Slotsgade omkring 1977.

Centrum skal imidlertid ikke alene overleve, men også udvikle sig. Der skal være liv i centrum, og der skal bo mennesker i centrum.

Krav, som foreningen til stadighed har støttet, har været etablering af gågader og anlæg af parkeringspladser og parkeringshuse. Byens første gågade, omfattende dele af Vestergade og Klaregade, åbnedes af borgmesteren i november 1969, og i dag er yderligere

Mens Overgade og Vestergade hører til byens ældste gader, er Kongensgade af nyere dato, idet den først anlagdes ca. 1850. Billedet, der er taget ud for Grønnegade, er fra ca. 1915. Sporvejsdrift havde byen haft siden 1911.

dele af Kongensgade indrettet som gågade. Sidstnævnte er et eksempel på, at der ikke altid er enighed om værdien i oprettelse af gågader. En gågade skal således kun etableres, hvis det er en fordel for gaden.

Foreningen har gang på gang peget på de voksende parkeringsproblemer i den indre by, og den har i forbindelse med oprettelse af gågader understreget nødvendigheden af, at kunderne har mulighed for at parkere nær city. Der er da også indrettet flere større parkeringspladser nær city, ligesom der er etableret parkeringskældre på Fisketorvet og bag Magasin og parkeringshuse ved Filosofgangen og St. Gråbrødrestræde er under opførelse.

Både hvad angår anlæg af parkeringspladser, gågader og deraf følgende omlægninger af trafikken, har Handelsstandsforeningen samarbejdet med gadeforeninger, hvoraf der efterhånden er dannet en række, samt med »Odense-City«, der stiftedes i 1972 og i dag har mere end 200 forretninger i centrum som medlemmer. Frem for at betragte de nævnte sammenslutninger som konkurrenter har foreningen bestræbt sig på at optræde i rollen som

Parti fra Kongensgade, der etableredes som gågade i 1985.

koordinator ud fra det synspunkt, at det ikke er tilstrækkeligt at organisere sig i en cityforening eller en gadeforening. Såfremt alle organisationer, der under den ene eller anden form varetager handelens interesser, støtter Handelsstandsforeningen, vil denne have større slagkraft som talerør for den samlede handelsstand, frem for en række organisationer, der arbejder med hvert sit mål for øje.

Ikke mindst detail-handelens trivsel har ligget foreningen på sinde. Den er en betingelse for centrumets eksistens, og derfor bør der skabes så gode betingelser for den som muligt. Eksempelvis har foreningen bestræbt sig på at få gennemført ensartede lukketider i Odense, ligesom den har igangsat en kampagne mod det stigende antal butikstyverier.

Et problem har været den tiltagende vold i gaderne. Her tog foreningen et initiativ i 1975, idet den sendte et brev til justitsministe-

Den sydlige del af Jernbanegade, der etableredes som gågade i sommeren 1986.

ren med krav om mere politi i gaderne. Henvendelsen medførte debat i medierne, og der kom vitterligt mere politi i gaderne. Flere gange har foreningen i sin beretning appelleret til ændring af mentaliteten, så at det omsiggribende hærværk kan begrænses, hvilket bl.a. har medvirket til, at politivedtægten for Odense by er blevet ændret, så at ordensmagten har større mulighed for at gribe ind med henblik på at få mindsket omfanget af drikkeri og vold i byens gader.

Også på andre områder har foreningen taget aktivt del i debatten om den indre bys forhold og fremtid. Kommunale perspektivplaner har været diskuteret indgående, og selv om foreningen på visse områder har været kritisk, har magistrat og rådmænd altid været lydhøre over for foreningens synspunkter.

Samarbejde med lokale myndigheder

Foreningen har haft et godt samarbejde med de lokale myndigheder. Den har således været repræsenteret i en række mere eller mindre permanente udvalg, nedsat af kommune og amt, eksempelvis Odense kommunes kanal- og havneudvalg, Odense amts trafik- og kommunikationsudvalg, Byfornyelsesrådet m.fl.

Henholdsvis 1972 og 1977 oprettede Odense kommune Erhvervskontaktudvalget og Erhvervsrådet, hvor Odense Handelsstandsforening har været fyldigt repræsenteret.

Erhvervskontaktudvalget nedsattes med henblik på en permanent dialog mellem Odense kommune og de repræsenterede organisationer, henholdsvis Odense Handelsstandsforening, Håndværker- og Industriforeningen, Arbejdernes Fællesorganisation, gadeforeningerne og centerforeningerne.

Som erstatning for Erhvervskontaktudvalget tog Handelsstandsforeningen i 1977 initiativ til oprettelse af Erhvervsrådet med en sammensætning af magistraten, Odense Handelsstandsforening, Arbejdsgiverforeningen, Arbejdernes Fællesorganisation samt Håndværker- og Industriforeningen, og der udarbejdedes vedtægter i samarbejde med Odense kommune. Målet var fortsat en gunstig og permanent dialog mellem de nævnte parter. Foruden af borgmester og rådmænd består rådet af 11 medlemmer, hvoraf Handelsstandsforeningen udpeger de 5. Rådets formænd har alle været blandt de repræsentanter, der har været udpeget af Handelsstandsforeningen: direktør Kurt Keilberg (1977-80), direktør Niels Ibsen (1980-83), direktør Erik Andersen (1983-84), direktør Bo Andersen (1984-86) og advokat Ole Maare (siden 1986).

Erhvervsrådet manifesterede sig i løbet af kort tid. Det første år afholdtes to erhvervskonferencer med god tilslutning, og rådet har siden bidraget til løsning af en lang række opgaver. Et godt initiativ var udgivelse af databladet i 1985, der præsenterede Odense som »den grønne, aktive erhvervsby«. – Erhvervsrådet afholder sine møder i Handelsstandsforeningens bygning.

Erhvervsrådet har på mange områder vist sin berettigelse. Det er et organ, hvor politikere, organisationsfolk og erhvervsfolk mødes, og Handelsstandsforeningen har forstået at udnytte de muligheder, den her har for at udveksle synspunkter med bystyret. Erhvervsrådet har nok overtaget en del af de gøremål, som foreningen hidtil har været involveret i, men det er den ikke utilfreds med. Den har indflydelse gennem sine repræsentanter i rådet, og dette har større slagkraft, når det varetager interesser for det samlede erhvervsliv i Odense.

Handelsstandsforeningen kan således kun være tilfreds med den dialog, som den er i stand til at føre med offentlige myndigheder og institutioner gennem de kommissioner og udvalg, som den er repræsenteret i. Som det er fremgået, har den ikke mindst bestræbt sig på at afhjælpe problemerne for centrum og dermed byens detail-handel. Resultatet af bestræbelserne er, at optimismen atter blomstrer i Odense city.

Handelsstandsforeningen vil da også gerne være med til at markedsføre Odense by. Byen har fået nye faciliteter i form af kongrescenter og udstillingscenter (jvf. si. 73); der er gode muligheder for turismen, og ved en fælles markedsføringspolitik skulle det være muligt at trække endnu flere folk til Odense. Byen har universitet og en række uddannelsesinstitutioner, teater, museer og andre kulturelle institutioner, bl.a. Brandts Klædefabrik, der for et par år siden er omdannet til et enestående kulturhus, der året rundt byder på arrangementer og udstillinger af vidt forskellig art. Odense er kort sagt en levende by, og Handelsstandsforeningen med sine mere end 700 repræsentanter for handel og industri vil gerne yde sit til, at den fortsat må være attraktiv at færdes i og bo i.

Det er også et indtryk, fremmede skal have, når de besøger byen, og her tænkes der ikke kun på turister. Handelsstandsforeningen har adskillige gange været arrangør, når fremmede delegationer har været på besøg i byen. Det gælder eksempelvis danske konsuler i udlandet, der med jævne mellemrum samlet har besøgt byen, og delegationer fra bl.a. Schweiz, England og Japan, der de senere år har besøgt byen med henblik på øget samhandel. Derudover har foreningen medvirket ved flere større arrangementer og bestræbt sig på at give gæsterne ikke alene et godt indtryk af byens erhvervsliv, men af den fynske hovedby som helhed.

Kongreshus og udstillingscenter

Initiativer, som Odense Handelsstandsforening har været med til at støtte, bl.a. gennem de udvalg, hvori den har været repræsenteret, har været opførelse af kongreshus og udstillingscenter.

Ønsket om et moderne og tidssvarende kongrescenter med tilhørende hotel blev for mange år siden fremsat af Turistforeningen, og det blev støttet af Handelsstandsforeningen, der flere gange i 1960'erne pegede på Odenses muligheder som kongres- og udstillingsby.

Konstruktive forhandlinger kom i gang i 1974, og der syntes at have været enighed om behovet for et kongreshus. Imidlertid kom der til at gå flere år, før der kunne skrives til handling. Medvirkende hertil var, at der ikke kunne opnås enighed om kongreshusets placering. To muligheder var inde i billedet: Sortebrødre Torv og et areal ved Rosengårdscentret, og heraf støttede Handelsstandsforeningen den første mulighed, idet man fandt, at et kongreshus ville komme byen til størst gavn, såfremt det placeredes i city. Endelig placering blev vedtaget af byrådet i 1977, og resultatet blev som bekendt, at Handelsstandsforeningen fik sit ønske opfyldt, selv om det nødvendiggjorde nedrivning af Fyns Forum. Samme år tegnede foreningen 10 anparter à 10.000 kr., og den opfordrede sine medlemmer til selv at tegne anparter, idet den fandt, at et kongrescenter ville være af overordentlig stor betydning for byen. Foreningen havde vist sin gode vilje ved at tegne anparter for et forholdsvis stort beløb, og det blev yderligere bekræftet i et brev til Kongrescentrets bestyrelse i januar 1979, hvori det hed: »Vi tilsiger bestyrelsen bag H.C. Andersen Centret og dens bestræbelse for at iværksætte dette for Odense så vigtige byggeri vor fulde støtte og opbakning, idet vi enkeltvis og i fællesskab, i det omfang det er os muligt, vil være behjælpelige«. Handelsstandsforeningens repræsentant i bestyrelsen, grosserer J.F. Busk-Rasmussen, var en entusiastisk drivkraft bag etableringen af dette projekt.

Omsider kunne byggeriet påbegyndes, og den 1. juli 1981 åbne-

Handelsstandsforeningen har gentagne gange i 1960'erne og 1970'erne peget på Odenses muligheder som kongres- og udstillingsby, og et af resultaterne af bestræbelserne er H.C. Andersen Hotel og Kongrescenter, der åbnedes i 1981.

des H.C. Andersen Hotel og Kongrescenter, en dertil knyttet koncertsal året efter. Der havde været kæmpet for sagen i 20 år, og Handelsstandsforeningen var blandt dem, der kraftigst havde appelleret til iværksættelse af planerne, ikke mindst i perioder, hvor sagen syntes at trække i langdrag.

Til gengæld blev det besluttet, at Fyns Forum skulle opføres uden for byen, nærmere betegnet på et areal øst for Ørbækvej. – Odense havde i mange år savnet et tidssvarende udstillingscenter, og Handelsstandsforeningen havde fra starten støttet opførelsen af et sådant. Ikke mindst Handelsstandsforeningens repræsentanter i Erhvervsrådet var drivkraften i det arbejde, der måtte gøres, for at der kunne rejses et nyt udstillingscenter.

Fyns Forums nye driftsselskab blev etableret på et møde i Handelsstandsforeningen i februar 1980, og dets første formand blev direktør Kurt Keilberg, daværende næstformand i Handelsstandsforeningen. Dets første opgave var voldsom, nemlig at

Det tidligere Fyns Forum på Sortebrødre Torv måtte vige pladsen for det nye kongrescenter, og det er siden opført som et moderne messecenter ved Ørbækvej sydøst for byen.

skaffe en garantikapital på 3 mill. kr., men det lykkedes, og da de sidste brikker var faldet på plads, kunne det første spadestik tages i januar 1981. Fyns Forum Messecenter åbnede 1982, og det synes at være kommet godt fra start.

Kongrescentret og Messecentret vil forhåbentlig trække mange til byen. Det er så absolut en fordel for en by som Odense med en central placering midt i landet at kunne tilbyde afholdelse af større kongresser og udstillinger, og de to centre har allerede den korte tid, de har eksisteret, vist sig at være gode aktiver for byen.

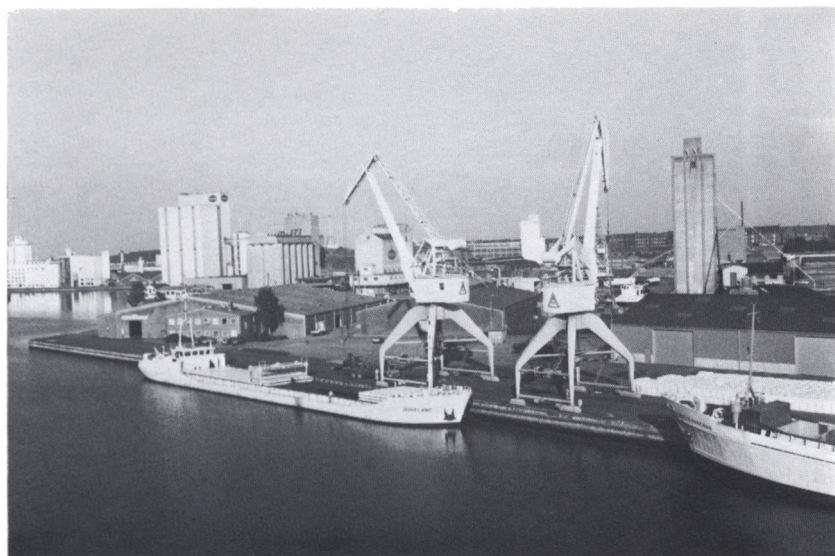
Parti fra Odense havn ca. 1910.

Havn, motorvej og Storebæltsbro

Også med de etater og institutioner, der yder handel og industri service, har Odense Handelsstandsforening haft et godt samarbejde. I forbindelse med generalforsamlingen har man til orientering for foreningens medlemmer offentliggjort årsberetninger fra de lokale afdelinger af postvæsenet, toldvæsenet, DSB, Odense Havnevæsen, Fyns kommunale Telefonselskab, Statens Luftfartsvæsen m.fl., ligesom man har bragt beretninger fra væsentlige brancher inden for erhvervslivet.

De nævnte etater og institutioner har gennem årene ydet Handelsstandsforeningen og dens medlemmer god service, og til gengæld har de været lydhøre over for ønsker og forslag fra foreningens side. Eksempelvis har man beklaget politiske beslutninger om nedlægning af private jernbaner, sammenlægning af toldsteder og reduceret postomdeling, hvilket som helhed har betydet ringere service for erhvervslivet.

Foreningen har naturligt interesse i havnen og dens fremtid, og den har mulighed for at øve indflydelse gennem sin repræsentant

Parti fra Odense havn 1985.

i Havneudvalget. Dette er et politisk udvalg, men Handelsstandsforeningen har gennem tiderne haft sin faste repræsentation, hvilket den betragter som en nøglepost, eftersom det er af vital betydning for handel og industri, at byen har en tidssvarende havn. Man har da også flere gange fremsat forslag til forbedring af havne- og kanalforhold og med interesse fulgt udbygningen af havnens faciliteter. Man mener, at havnen har en fremtid for sig, og man følger nøje planerne om en ny havn ved Lindø/Vigerø.

Foreningen ser det som sin opgave at skaffe bedre service, ikke alene for handelens og industriens folk, men for hele den lokale befolkning. Eksempelvis har man bidraget til at skabe bedre trafikforbindelser. Flere gange i begyndelsen af perioden fremsatte man ønske om bedre tog-forbindelser til København, og det blev senere løst ved indførelse af timeafgange, de såkaldte intercitytog. – Også hvad fly-forbindelse til København angår, har man fra foreningens side søgt at skaffe bedre service ved forslag om indsættelse af større fly og forbedrede afgangstider. Fly-ruten Odense-København benyttes efterhånden af flere og flere, og derfor er

Det sidste stykke motorvej over Fyn – strækningen fra Blommenslyst til Langeskov – åbnes i 1985.

det vigtigt at have en tidssvarende lufthavn. Handelsstandsforeningen støtter da også udbygning af lufthavnen i Beldringe.

To projekter, foreningen har fulgt med største interesse, er anlæg af motorvej over Fyn og Storebæltsbro. – Mens strækningerne fra Lillebæltsbroen til Blommenslyst og fra Knudshoved til Langeskov var fuldt udbygget i henholdsvis 1971 og 1980, lod det vente på sig med strækningen fra Blommenslyst til Langeskov. 1979 beklagede foreningen, at færdiggørelsen af motorvejsstrækningen syd for Odense, til aflastning af det lokale vejnet, var udsat. Den samme skuffelse kom til udtryk i de følgende årsberetninger. 1982 blev der omsider givet grønt lys for færdiggørelsen af motorvejen over Fyn, og den sidste strækning kunne tages i brug i 1985.

Det er af betydning for en større by som Odense, at trafikken afvikles så gnidningsløst som muligt. Bl.a. er det væsentligt, at den gennemgående trafik lægges uden om centrum. Med det formål

er der gennem årene foretaget en række gadegennembrud og ensretning af færdslen, og i de fleste tilfælde har det medvirket til en lettere afvikling af trafikken. Anlæg af Thomas B. Thrigesgade midt gennem det gamle H.C. Andersen-kvarter har byplanlæggerne dog aldrig høstet ros for!

Oprindeligt førtes hovedvejstrafikken gennem byen ad Vesterbro, Ansgargade, Filsofgangen, Klaregade, Nonnebakken, Absalonsgade, Allegade og Reventlowsvej til Nyborgvej, men den tiltagende trafik var til stor gene for den lokale trafik, og i 1958 blev den gennemgående trafik fra Middelfartvej ført ad Kløvermosevej, Tietgens Allé og Munkerisvej til Nyborgvej. Også her blev belastningen med årene for stor, og det blev hilst med glæde, da den nye motorvejsstrækning syd for byen kunne tages i brug.

At Storebæltsbroen lader vente på sig, beklages af foreningen. Diskussionen har stået på i mange år, og der har under skiftende regeringer været forskellig holdning til løsning af problemerne vedrørende afvikling af trafikken over Storebælt. Handelsstandsforeningen lagde sig allerede i slutningen af 1960'erne fast på en fast broforbindelse som den bedste løsning og afviste planer om en tunnel under bæltet. Dette standpunkt har man siden fastholdt og fremført, når lejlighed bød sig, ligesom den på et tidligt tidspunkt var initiativtager til etablering af et udvalg, der senere har udviklet sig til Den danske Storebæltskomité, hvis formand er direktør Niels Ibsen, medlem af Handelsstandsforeningens bestyrelse. Man har således fortsat mulighed for at øve indflydelse på projektets gennemførelse.

Den politiske udvikling

Selv om foreningen er upolitisk, følger den nøje den politiske udvikling, og det hører til traditionerne, at der i formandens beretning er en hilsen – oftest indeholdende mere ris end ros – til politikerne på Christiansborg. Ved at lytte til formandens ord kan man umiddelbart danne sig et indtryk af den politiske udvikling gennem de 25 år, set fra erhvervslivets side:

Endnu i 1960'erne var det lyse toner, der lød. »Det forløbne år har bragt handelen tilfredsstillende omsætning, og det år, vi er inde i, lover godt«, udtalte formanden således ved generalforsamlingen i 1963, men han føjede til: »... den nærmeste fremtid imødeses dog med nogen skepsis!« – Formandens frygt skulle vise sig ikke at være ubegrundet, idet det faktisk har været mørke toner, der har præget erhvervslivets kommentarer til den politiske situation frem til begyndelsen af 1980'erne.

I 1960'erne var kritikken dog behersket. De lyse tider er ved at være forbi, lød det i slutningen af årtiet, men selv om de rapporter, der indløb fra de forskellige brancher, ikke var optimistiske, havde man stadig lyst til at tage den udfordring op, som det er at drive erhvervsvirksomhed. Dertil kom, at der endnu var fuld beskæftigelse. Men der lød også mørke toner: Efterspørgslen var faldende, og kreditstramningen var ved at slå igennem. Konkurser og betalingsstandsninger blev med årene hyppigere.

I perioden 1971-82 var det Socialdemokratiet, der var toneangivende i dansk politik. Bortset fra en kort periode dannede partiet alene eller sammen med Venstre regering, og den politik, der blev ført, kunne ikke betegnes som erhvervsvenlig. Det lagde formanden da heller ikke skjul på i de beretninger, han aflagde i sidste halvdel af 1970'erne. Der kunne med årene konstateres en stadig stigende pessimisme i erhvervslivet. En fast kurs i den økonomiske politik manglede, og som følge deraf turde erhvervslivet ikke planlægge på længere sigt. – Formanden stillede i sin beretning 1976 krav om, at erhvervslivet i højere grad blev taget med på råd, når den økonomiske politik blev tilrettelagt, og han fortsatte

året efter: »Det, der har været kendetegnende for dansk politik gennem en årrække, har været forlig efter forlig. Det, der er behov for, er stabilitet og langsigtet planlægning«. Hvad man fra erhvervslivets side nærede håb om, var et gunstigt investeringsklima, hvor inflationen kunne holdes i ave.

Dertil kom, at situationen på arbejdsmarkedet var særdeles usikker. I løbet af 1970'erne var der opstået en betydelig arbejdsløshed, og den har efterhånden fået et sådant omfang, at den er en svøbe for en stor del af befolkningen. Fra foreningens side har man prøvet på at aktivere lysten til at antage flere folk i virksomhederne, idet man finder, at øget aktivitet i erhvervslivet er en bedre løsning på arbejdsløshedsproblemet end andre forslag, der er fremsat, f.eks. nedsættelse af arbejdstiden. – Ikke mindst blandt unge er arbejdsløsheden stor, og det har til følge, at mange unge får en forkert start. Fra foreningens side har man i samarbejde med Fynske Livregiment de senere år gjort en indsats for at få unge ind på arbejdsmarkedet efter aftjent værnepligt. Det er et godt initiativ, der er taget af foreningen, og fra regimentets side ønsker man »Projekt værnepligtige« videreført.

SV-regeringen 1978-79 fik fra erhvervslivets side ikke noget godt skudsmål. Udover øget arbejdsløshed havde den politik, der blev ført, større omkostninger og forringet konkurrenceevne til følge, og pessimismen i erhvervslivet var ikke mindre end før. Trods alle vanskeligheder appellerede formanden til ikke at tabe humøret: »Vi har det fortrin i Danmark, at vi lever under gode vilkår og har uddannelse af kvalitet. Med sådan ballast burde vi bringe det vidt og finde tilfredshed i tilværelsen. Lad os have det in mente og tro, at fremgangen og bedre forhold er nærmere end hidtil«.

Det skulle dog lade vente på sig. Den socialdemokratiske mindretalsregering, der fulgte 1979-82, affødte endnu stærkere kritik fra erhvervslivets side, og det kom fortsat til udtryk i formandens årsberetning:

Erhvervslivet blev pålagt den ene byrde efter den anden, og det var begrænset, hvad der kunne foretages af nye investeringer. De politiske forhold betegnedes som kaotiske: Stigende rentebyrder og devalueringer af kronen gjorde det umuligt for mange at fortsætte, og med beklagelse måtte man konstatere et stigende antal konkurser og virksomhedslukninger.

Beretningerne i begyndelsen af 1980'erne var da også holdt i mørke toner: Følgen af den politik, der førtes, var stadig stigende underskud på betalingsbalancen, tårnhøje renter og øget arbejdsløshed. Manglende stabilitet var ødelæggende for erhvervslivet, og mange virksomheder måtte indskrænke og ufrivilligt bidrage til forøgelse af arbejdsløsheden. Den ene udgiftskrævende lov efter den anden så dagens lys, og ofte var det umuligt for virksomhederne at tilfredsstille myndighedernes krav. Det affødte gentagne gange kritik af eksempelvis miljøloven, som man fandt i sine krav ofte gik ud over det rimeliges grænser. Mange kæmpede for at overleve, udtalte formanden, men det var selve tiden!

Til gengæld var det en anden tone, der lød fra formanden, da han aflagde sin beretning i 1983: »Foråret nærmer sig, renten falder, og en optimistisk stemning er på vej«! Den socialdemokratiske regering var blevet afløst af en borgerlig regering, og den nærede man fra erhvervslivets side store forhåbninger til. Der føres nu en mere erhvervsvenlig politik, og kursstigninger og rentefald og deraf følgende lyst til investeringer har atter fremkaldt optimisme. – Dermed være erhvervslivets problemer dog ingenlunde løst! Arbejdsløsheden er fortsat et stort problem, og konkurser og betalingsstandsninger er ikke aftaget i omfang. Indgreb er fortsat nødvendige, såfremt underskuddet på betalingsbalancen skal reduceres. Den stramme lønpolitik, den nuværende regering har ført, har imidlertid gavnet; inflationen synes at være under kontrol, og det har tilsammen skabt basis for vækstbetingelser for dansk erhvervsliv.

Status ved 125-års jubilæet

Som det er fremgået, har Odense Handelsstandsforening i stadig stigende grad deltaget aktivt i den offentlige debat. Den har ikke ladet tingene passere, men har taget stilling til problemerne og derved manifesteret sig over for offentligheden. Fra at være en foredrags- og diskussionsklub har den fået en mere udadventt virksomhed, og det har hørt til sjældenhederne, at dens synspunkter ikke er blevet hørt. Med tilfredshed kan man konstatere, at pressen har været lydhør ved at bringe forslag og ønsker, fremsat af foreningen, frem for offentligheden.

Foreningen har set det som sin opgave at have nær kontakt ikke alene til byen, men også til oplandet og hele Fyn. Den har på lokalt plan fulgt udviklingen nøje og bidraget til at løse mange opgaver med henblik på at fremme en god og sund udvikling i lokalsamfundet.

Med ikke mindre interesse har foreningen fulgt den politiske udvikling og fremsat kommentarer til udviklingen i erhvervslivet og den økonomiske situation som helhed. Man har været positiv over for den teknologiske udvikling, der har præget det sidste årti, og man har vist, at man følger med tiden. – Da man i 1984 blandt indkomne forslag som slogan valgte »Handelsstandsforeningen – erhvervslivets mødested«, fastslog man, at foreningen opfatter sig som talerør for det samlede erhvervsliv i Odense.

Foreningen har da også med årene engageret sig stærkt i erhvervslivets forhold og søgt at gøre sig gældende over for myndighederne, hvor det har været påkrævet og til gavn for begge parter. Den har haft et godt samarbejde med amt og kommune og ved sin repræsentation i talrige råd, udvalg og kommissioner søgt at gøre sin indflydelse gældende.

Der er en sådan opbakning bag foreningen, at den trygt kan se fremtiden imøde. – Samarbejde er et nøgleord i 80'ernes samfund, og foreningen ser det som sin opgave at videreføre og udbygge samarbejdet med Det Danske Handelskammer, Centralforeningen, handelsstandsforeninger i andre større byer, Er-

*Bestyrelsen for Odense Handelsstandsforening i jubilæumsåret:
 Øverste række fra venstre: direktør Ove Holme Nielsen, direktør Bo Andersen, cand. merc. Bo Busk-Rasmussen, reg. revisor Axel Gram, adm. direktør Jørgen Lund. Siddende fra venstre: isenkræmmer Jens Jørgen Zinck, adm. direktør Hans Erik Hempel-Hansen, adm. direktør Kurt Keilberg, direktør Preben Nielsen, købmand Poul Isaksen. Medlem af bestyrelsen er yderligere direktør Niels Ibsen. – Advokat Ole Maare, bankdirektør Filip Kastberg og direktør Svein Grundt er kommitteret bestyrelsen.*

hvervsrådet, Håndværker- og Industriforeningen m.fl., hvorved det understreges, at handel, industri og håndværk er enheder, der hører sammen i erhvervslivet. Man ønsker derved at markere, at foreningen nok er en handelsstandsforening, men også en erhvervsforening. Yderligere prioriterer man de kommende år bidrag til løsning af situationen omkring de unges arbejdsløshed og øget mødeaktivitet inden for husets egne rammer til gavn for udviklingen uden for huset.

Hvad formanden indledte sin årsberetning med i 1985, vil man stadig holde sig for øje: »Odense Handelsstandsforening er nok gammel, men stadig ung af sind. Som bekendt kniber det med at

følge med tiden, når alderen melder sig, men det gælder ikke Odense Handelsstandsforening, der i dag er mere aktiv end nogensinde«.

Og så skal der være fest igen. Den 4. februar 1987 er det 125 år siden, Odense Handelsstandsforening oprettedes, og det skal selvfølgelig markeres. Den respekt og bevågenhed, foreningen i dag nyder, forpligter, og det kan komme til udtryk på en jubilæumsdag.

Så tidligt som i 1977 var festligholdelse af jubilæet sat på dagsordenen, og der er siden hvert år blevet hensat et fast beløb til en jubilæumsfond. Ved et bestyrelsesmøde den 7. september 1983 blev der nedsat et jubilæumsudvalg, bestående af Volmer Rask Nielsen, Kurt Keilberg, Preben Nielsen, Jens Jørgen Zinck og Frits Niegel. Sidstnævnte er ved sin udtræden af bestyrelsen afløst af Jørgen Lund. Formand for jubilæumsudvalget er foreningens tidligere formand og nuværende æresmedlem Volmer Rask Nielsen.

Dagen vil naturligt blive indledt med kransenedlægning, og senere vil der blive afholdt reception i foreningens ærværdige hus, der som nævnt har gennemgået en grundig renovering i tiden op til jubilæet. Der vil blive afholdt et udvidet onsdags-møde, og siden skal der selvfølgelig holdes fest med deltagelse af foreningens medlemmer og indbudte gæster. Yderligere er der planer om at afholde en historisk udstilling, der rækker tilbage til det gamle kræmmerlaug, der må betragtes som forgængeren for den jubilerende Handelsstandsforening.

Et andet jubilæum er nært forestående. 1988 fejrer Odense by 1000-års jubilæum, og der er planlagt festligheder, som de, Handelsstandsforeningen har på beddingen, ikke tåler sammenligning med.

I sammenligning med sin hjemby er Odense Handelsstandsforening en ren årsunge, men ét har den 1000-årige købstad og den 125-årige Handelsstandsforening til fælles: Det var handel, der for 1000 år siden gav anledning til byens oprettelse på det sted, hvor man satte hinanden stævne, holdt marked og handlede, og det var repræsentanter for den odenseanske handelsstand, der den 4. februar 1862 trådte sammen på byens fornemste hotel og dannede en handelsforening. Som byen lever den i bedste velgående!

Bestyrelsesmedlemmer 1962-1987

Købmand Erik A. Hansen.....	1942-1964
Konsul Hans Muus	1947-1977
Købmand Tage Ladbye-Hansen.....	1948-1964
Skibsmægler Kai Backhausen.....	1949-1969
Direktør Steffen Holmblad	1950-1974
Direktør Børge Olsen.....	1952-1970
Isenkræmmer Herman Zinck.....	1954-1968
Direktør Vilhelm Nielsen	1954-1969
Grosserer H. Stokkebye Christiansen.....	1959-1973
Grosserer J.F. Busk-Rasmussen.....	1959-1977
Grosserer Carl Friis.....	1959-1977
Direktør Richard Wilhjelm.....	1961-1977
Direktør Aage Lommer	1961-1965
Direktør Hans Flinch.....	1962-1966
Grosserer Leif Ladbye-Hansen	1964-1977
Direktør Poul J. Svanholm.....	1965-1972
Direktør Aage Moth.....	1965-1973
Direktør Anders Thybo	1966-1977
Direktør Kurt Engel Andreasen.....	1968-1972
Købmand Holger Nielsen	1969-1970
Grosserer Volmer Rask Nielsen	1969-1982
Købmand Viggo Byrum	1970-1979
Frøhandler Mogens Brock	1970-1982
Direktør Erik Billenstein.....	1972-1974
Direktør Poul Grønborg Christensen.....	1972-1974
Direktør J. Lange Nielsen	1973-1973
Salgschef James Fog.....	1973-1981
Direktør Kurt Keilberg.....	1973-
Forretningsfører Gunnar V. Juul.....	1974-1975
Købmand Knud Heick.....	1974-1980
Direktør Frits Niegel	1974-1986
Direktør Kjeld Ellegaard	1975-1982
Direktør H.C. Frost.....	1977-1981
Skibsmægler Gunnar Sunesen	1977-1981

Reg. revisor Axel Gram	1977-
Direktør Hans Erik Hempel-Hansen	1979-
Farvehandler Erik Larsen.....	1980-1985
Cand. merc. Bo Busk-Rasmussen	1981-
Direktør Bo Andersen.....	1981-
Direktør Niels Ibsen.....	1981-
Direktør Georg Halle	1982-1985
Direktør Preben Nielsen	1982-
Købmand Poul Isaksen.....	1982-
Direktør Ove Holme Nielsen	1985-
Isenkræmmer Jens Jørgen Zinck	1985-
Direktør Jørgen Lund	1986-

Formand

Købmand Erik A. Hansen.....	1953-1963
Direktør Hans Flinch.....	1963-1966
Direktør Richard Wilhjelm.....	1966-1969
Direktør Anders Thybo	1969-1975
Grosserer Volmer Rask Nielsen	1975-1982
Direktør Kurt Keilberg.....	1982-

Næstformand

Konsul Hans Muus	1953-1962
Direktør Hans Flinch.....	1962-1963
Direktør Richard Wilhjelm.....	1963-1966
Direktør Anders Thybo	1966-1969
Direktør Richard Wilhjelm.....	1969-1971
Grosserer Volmer Rask Nielsen	1971-1975
Direktør Kurt Keilberg.....	1975-1982
Direktør Bo Andersen.....	1982-1985
Direktør Preben Nielsen	1985-

Kasserer

Købmand Tage Ladbye-Hansen.....	1953-1964
Grosserer Carl Friis.....	1964-1969
Grosserer H. Stokkebye Christiansen.....	1969-1973
Salgschef James Fog.....	1973-1981
Direktør Bo Andersen.....	1981-1982
Cand. merc. Bo Busk-Rasmussen	1982-

Sekretær

Direktør Steffen Holmblad	1965-1975
Direktør Frits Niegel	1975-1986
Direktør Niels Ibsen.....	1986-

Revisorer

Konsul Ove Hennings	1939-1975
Statsaut. revisor Erling Bruun.....	1956-1971
Revisionsanstalten for Fyn/Revision Fyn	1971-
Direktør Børge Davidsen	1975-1986
Frøhandler Mogens Brock	1986-

Kildemateriale

Trykte kilder:

Svend Larsen: Handelsstanden i Etatsrådernes By, 1962.

Odense Handelsstandsforenings beretning og statistik, trykte årsberetninger 1975-81.

OH-information/OH-NYT, medlemsorgan 1977 ff.

Helge Sindal: Handelsskole i Odense, 1977.

Utrykte kilder:

Odense Handelsstandsforenings forhandlingsprotokoller med diverse mødereferater, årsberetninger, regnskaber, medlemsoversigter, omtale i dagspressen m.v.

Yderligere har foreningens tidligere formand, nuværende æresmedlem og formand for jubilæumsudvalget, *grosserer Volmer Rask Nielsen*, der har taget initiativet til udarbejdelse af nærværende skrift, bidraget med væsentlige oplysninger og på anden måde været behjælpelig med fremskaffelse af materiale, bistået af foreningens sekretær, fru *Birte Michelsen*.